

Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στα Κύθηρα 1828-2000: Ιστορική Αναδρομή, Ποσοτικά Δεδομένα και Ποιοτικές Συγκρίσεις

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Π. ΓΛΥΤΣΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ¹

Η συλλογή και ανάλυση του υλικού, καθώς και η συγγραφή της εργασίας αυτής έγινε στα Κύθηρα, στη διάρκεια του Αυγούστου 2001. Επιθυμώ να ευχαριστήσω θερμά την Διευθύντρια του Γυμνασίου Κυθήρων Κυρία Καρολίνα Ασλάνη και τον Διευθυντή του Ενιαίου Λυκείου Κυθήρων Κύριο Γιώργο Κομπνό, για την πολύτιμη συνδρομή τους, την περίοδο μάλιστα των θερινών διακοπών. Έθεσαν στη διάθεσή μου, αντίστοιχα, το αρχείο του Γυμνασίου και Λυκείου Κυθήρων και με ενημέρωσαν σε διάφορα θέματα σχετικά με το αντικείμενο της εργασίας αυτής. Θερμές επίσης ευχαριστίες απευθύνω στην καθηγήτρια Κυρία Ελένη Χάρου-Κορωναίου για τις πληροφορίες που μου έδωσε και τη βιβλιογραφία που μου υπέδειξε, όπως επίσης και για την διευκόλυνση που μου παρείχε να ερευνήσω το Ιστορικό Αρχείο Κυθήρων. Οφείλω επίσης να ευχαριστήσω τις συνεργάτιδες μου Βάσω Δημοπούλου και Ελένη Παπαϊωάννου, που συγκέντρωσαν τα εκτός Κυθήρων στοιχεία, και για την ιδιαίτερη φροντίδα που επέδειξε η πρώτη κατά την ηλεκτρονική επεξεργασία ολόκληρης της εργασίας. Τέλος ευχαριστώ τη σύζυγό μου Αλεξάνδρα, η οποία εξαιτίας της απασχόλησής μου με την εργασία αυτή στερήθηκε λίγο τις διακοπές της.

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εργασία αυτή αποτελείται από τρία μέρη. Το πρώτο μέρος επιχειρεί μια ιστορική αναδρομή της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στα Κύθηρα, στα τελευταία 170 περίπου χρόνια, με σχετική έμφαση στις συνθήκες δημιουργίας και λειτουργίας του Γυμνασίου Κυθήρων. Στο δεύτερο μέρος συζητείται και

.....
* Ο Νικόλαος Π. Γλυτσός είναι Ερευνητής Α΄ Βαθμίδας Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών

1. Μετά την παρουσίαση της εργασίας αυτής στο συνέδριο έχουν γίνει ορισμένες φραστικές αλλαγές και μικροδιορθώσεις, οι οποίες όμως δεν επηρεάζουν τα δεδομένα ή τα συμπεράσματα της μελέτης.

αναλύεται η εξέλιξη του μαθητικού πληθυσμού και του διδακτικού προσωπικού του Γυμνασίου και Λυκείου. Επιπροσθέτως, υπολογίζονται ορισμένοι ποιοτικοί δείκτες της εκπαίδευσης και της επίδοσης των μαθητών. Στο τρίτο, τέλος, μέρος γίνονται ορισμένες συγκρίσεις των δεικτών αυτών με ανάλογους μέσους δείκτες για τη χώρα ολόκληρη και τα Ιόνια Νησιά. Η επιλογή των Ιόνιων Νησιών δικαιολογείται από το γεγονός ότι ιστορικά το εκπαιδευτικό σύστημα στα Κύθηρα έχει τις ρίζες του στο ενιαίο σύστημα της εκπαίδευσης στα νησιά αυτά κατά τον 19ο αιώνα. Ιδιαίτερα όσον αφορά το Λύκειο, συγκρίνονται οι επιδόσεις των μαθητών του με τις επιδόσεις σε άλλα Λύκεια της χώρας, όπως αυτές καταγράφονται σε σχετική πρόσφατη μελέτη.

II. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

1. Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση πριν από την ίδρυση του Γυμνασίου

Οργανωμένη δευτεροβάθμια εκπαίδευση άρχισε στα Κύθηρα το 1828 με την ίδρυση του Λυκείου τετραετούς φοίτησης, -το οποίο αργότερα έγινε πενταετές- στα πλαίσια ενός συστηματικού σχήματος για την εκπαίδευση και των τριών επιπέδων στα Ιόνια Νησιά, ως μέσου για την ανάπτυξη, όπως αναφέρεται. Είχε ήδη προηγηθεί από το 1820 η δημιουργία σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Χώρα και στα μεγαλύτερα χωριά². Η εισαγωγή στο Λύκειο απαιτούσε απολυτήριο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αρχικά τα διδασκόμενα μαθήματα ήταν Ελληνικά, Λατινικά, Αγγλικά, Ιταλικά και Μαθηματικά, ενώ αργότερα προστέθηκαν η θεολογία και οι φυσικές και κοινωνικές επιστήμες. Οι απόφοιτοι του Λυκείου είχαν το δικαίωμα να εγγραφούν στο "Οθώνιο Πανεπιστήμιο"³.

Μια πιο προσεκτική ματιά στο αναλυτικό πρόγραμμα των τριών τάξεων του Λυκείου, αρκετά χρόνια μετά την ίδρυσή του (Πίνακας 1), αποκαλύπτει μια έμφαση στις γλώσσες, με 54 ώρες διδασκαλίας εβδομαδιαίως. Ιδιαίτερη σημασία δίδεται στην Ελληνική γλώσσα που διδάσκεται σε όλες τις τάξεις, συνολικά 30 ώρες εβδομαδιαίως, ενώ η διδασκαλία της Αγγλικής δικαιολογείται από την παρουσία των Άγγλων στο νησί και η Ιταλική επειδή υπήρχαν μορφωτικές και εκπαιδευτικές σχέσεις με τα πανεπιστήμια της Ιταλίας. Ήταν επίσης σημαντική η διδασκαλία των θεολογικών μαθημάτων 17 ώρες εβδομαδιαίως. Πέρα από αυτά τα μαθήματα, οι μαθητές διδάσκονταν ακόμα στις τρεις τάξεις 15 ώρες μαθηματικά, 18 ώρες πολιτική ιστορία και γεωγραφία, 3 ώρες μυθολογία και 6 ώρες καλλιγραφία στις δύο πρώτες τάξεις.

2. Leontsinis, 2000 σσ.297-331.

3. Στάθης, 1934.

Πίνακας 1: Μαθήματα και Ώρες Διδασκαλίας Εβδομαδιαίως στο Λύκειο Κυθήρων το Σχολικό Έτος 1859-1860 κατά Σχολική Τάξη

Μαθήματα	Ώρες Διδασκαλίας Εβδομαδιαίως			
	Α τάξη	Β τάξη	Γ τάξη	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ
Ιερά Ιστορία	6			6
Ιερά Κατήκνηση		6		6
Εκκλησιαστική Ιστορία			5	5
Ελληνική Γλώσσα	12	9	9	30
Ιταλικά	3*	3*	6	12
Αγγλικά	3*	6	3	12
Αριθμητική	6	3		9
Επιπεδομετρία			3	3
Άλγεβρα			3	3
Πολιτική Ιστορία	3	3	3	9
Γεωγραφία	3	3	3	9
Μυθολογία		3		3
Καλλιγραφία	3	3		6
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΑΝΑ ΤΑΞΗ	39	39	35	113

Πηγή: Αρχείο Γυμνασίου Κυθήρων

* “Εκτάκτως κατ’ οικονομίαν”

Πολλοί από τους απόφοιτους του Λυκείου συνέχιζαν σπουδές στην Ακαδημία της Κέρκυρας και το Πανεπιστήμιο Αθηνών, ενώ ιδιαίτερα τα παιδιά των ευγενών με μεγαλύτερη οικονομική δυνατότητα σπούδαζαν σε πανεπιστήμια του εξωτερικού. Όταν τελείωναν τις πανεπιστημιακές τους σπουδές, ορισμένοι παρέμεναν εκτός Κυθήρων για να σταδιοδρομήσουν, είτε στην Ελλάδα είτε στο εξωτερικό. Ήταν μια διαρροή “εγκεφάλων”, όπως λέμε σήμερα, μέσω της εκπαίδευσης από τα μικρά Κύθηρα, όπως συμβαίνει και σήμερα, σε μεγάλη έκταση σε όλη τη χώρα. Όσοι επέστρεφαν στα Κύθηρα εύρισκαν παρθένο έδαφος για να προωθήσουν νέες ιδέες για την κοινωνική και πολιτική αφύπνιση του πληθυσμού, επηρεάζοντας επίσης τους άρχοντες και τον κλήρο για την υλοποίηση των ιδεών αυτών. Το 1862, ο γεροϋσιαστής για τα μικρά νησιά Β.Μαχαιριότης έγραφε προς τον Ύπατο Αρμοστή των Ιόνιων Νησιών “Αν και αυτό το νησί είναι χωρίς πόρους, υπάρχουν τώρα περισσότεροι άνθρωποι εκπαιδευμένοι στα Νομικά, την Θεολογία και την Ιατρική σε σχέση με το πληθυσμό του”⁴.

4. Leontsinis, 2000, σσ.331-333. Στην μελέτη αυτή υπάρχει εκτεταμένη αναφορά για όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης τόσο στα Κύθηρα όσο και στα Ιόνια Νησιά.

Μετά τη Ένωση των Επτανήσων με την Ελλάδα, το Λύκειο μετετράπη στο τριτάξιο Ελληνικό Σχολείο Κυθήρων (της Χώρας), το οποίο λειτουργήσε μέχρι το 1929. Ήδη από το 1921 είχε δημιουργηθεί το Γυμνάσιο Κυθήρων, όπως θα δούμε στη συνέχεια, στο οποίο το 1922 εισήχθησαν 29 μαθητές από το Ελληνικό Σχολείο της Χώρας. Σύντομα μετά τη δημιουργία του Ελληνικού Σχολείου της Χώρας, ιδρύθηκε, το 1878, και το ισότιμο τριτάξιο Ελληνικό Σχολείο Ποταμού. Ενώ όμως το Ελληνικό Σχολείο της Χώρας διατηρήθηκε με την αρχική του μορφή και ονομασία μέχρι την κατάργησή του, εκείνο του Ποταμού υπέστη πολλαπλές αλλαγές κατά τη διάρκεια της ύπαρξής του. Από το σχολικό έτος 1929-1930 μετατρέπεται σε Ημιγυμνάσιο με δυο τάξεις. Αργότερα ιδρύεται το Αστικό Σχολείο Ποταμού, αρχικά με 2 τάξεις, και στη συνέχεια, το 1946, έγινε τριτάξιο και λειτούργησε μέχρι το 1951 όπου καταργήθηκε.

Το Ελληνικό σχολείο τόσο της Χώρας όσο και του Ποταμού είχαν αρχικά μόνο άρρενες μαθητές, αλλά αργότερα, από το 1910 περίπου, άρχισαν να εισάγονται σε μικρούς αριθμούς και θήλεις. Και τα δυο αυτά σχολεία ήταν, όπως θα δούμε πιο κάτω, στις μεγάλες τους δόξες στην δεκαετία του 1920, που συμπίπτει με τη πρώτη δεκαετία λειτουργίας του Γυμνασίου Κυθήρων, το οποίο το 1921⁵ δέχτηκε αποφοίτους των δυο Ελληνικών Σχολείων. Το Ελληνικό Σχολείο της Χώρας καταργήθηκε, όπως αναφέραμε πιο πάνω, το 1929, ενώ σε εκείνο του Ποταμού οι μαθητές άρχισαν να μειώνονται με σχετικά γρήγορους ρυθμούς μέχρι το 1935-36, αλλά στη συνέχεια αυξήθηκαν σε ορισμένο βαθμό. Εκτός από το Λύκειο και τα δύο πιο πάνω Ελληνικά Σχολεία Χώρας και Ποταμού, λειτούργησε επίσης στη Χώρα η Βιτσαμάνειος Εμπορική Σχολή, τουλάχιστον από το 1825, έτος για το οποίο υπάρχει σχετική αναφορά στο Ιστορικό Αρχείο Κυθήρων, και καταργήθηκε λίγο πριν από την ίδρυση του Γυμνασίου.

Συμπερασματικά, για 100 σχεδόν χρόνια πριν από την ίδρυση του Γυμνασίου Κυθήρων, υπήρχε συστηματική δευτεροβάθμια εκπαίδευση στο Νησί, αρχικά, από το 1828, με το Λύκειο Κυθήρων και στη συνέχεια με το Ελληνικό Σχολείο της Χώρας και του Ποταμού, που άρχισαν να λειτουργούν πριν από το κλείσιμο του 19ου αιώνα.

2. Ίδρυση Γυμνασίου, χαρακτηριστικά και κοινωνική διαστρωμάτωση μαθητών στα πρώτα χρόνια λειτουργίας του

Με ενέργειες του Κυθηρίου Υπουργού Εσωτερικών Σπύρου Στάπ και με το σχετικό Βασιλικό Διάταγμα της 3 Σεπτεμβρίου 1921 ιδρύεται “εν Κυθήροις πρώτη τάξις τετρατάξιου γυμνασίου, υπό τον όρον η Κοινότης Κυθήρων να προσφέρει δωρεάν το δια την λειτουργίαν της τάξεως ταύτης κατάλληλον, κατά την γνώμην του Γενικού Επιθεωρητού, οίκημα και εφοδιάσει αυτό δια

5. Κυθηραϊκή Επιθεώρησις, 1923.

των αναγκαίων επίπλων και οργάνων. Η λειτουργία της τάξεως ταύτης άρξεται από του σχολικού έτους 1921-1922”⁶. Ο διευθυντής του Ελληνικού Σχολείου της Χώρας Σπύρος Στάθης τοποθετείται στο νεοσυσταθέν Γυμνάσιο, και ο καθηγητής των Φυσικών Κ.Σοφικήτης μετατίθεται από το Ελληνικό Σχολείο Ποταμού στο Γυμνάσιο. Η Α αυτή τάξη του Γυμνασίου στεγάζεται στο κοινοτικό κατάστημα και τα έπιπλα εξασφαλίζονται από την Βιτσαμάνειο πρακτική εμπορική σχολή Κυθήρων, η οποία είχε ήδη καταργηθεί⁷. Κατά τον αγιασμό, ο Αρχιμανδρίτης-Καθηγητής Ευστάθιος Β.Στάθης, ο οποίος είχε κληθεί από την Αθήνα για να διδάξει επειδή εν τω μεταξύ ο καθηγητής Σπύρος Στάθης είχε στρατευθεί, εκφώνησε ένα εμπνευσμένο λόγο για τη σημασία της ίδρυσης του Γυμνασίου για τα Κύθηρα και για την αξία της παιδείας⁸.

Σε μια προσπάθεια σκιαγράφησης της κοινωνικής διαστρωμάτωσης του μαθητικού πληθυσμού και της χωρικής προέλευσής του κατά τα πρώτα έτη λειτουργίας του Γυμνασίου, χρησιμοποιούμε ως ενδεικτικό στοιχείο το επάγγελμα του πατέρα και την κοινότητα προέλευσης των μαθητών. Από τους 186 μαθητές και μαθήτριες της Α τάξεως, στα πρώτα έξι έτη λειτουργίας του Γυμνασίου, τέσσερα επαγγέλματα κυριαρχούν και αναφέρονται στους πατέρες 102 μαθητών. Κατά σειρά σπουδαιότητας από άποψη αριθμού μαθητών αυτά είναι: κτηματικός (36 μαθητές), έμπορος (23 μαθητές), κτηματίας (22 μαθητές), εργατικός (21 μαθητές) (Πίνακας 2). Ενδιαφέρουσα είναι η περίπτωση των 31 μαθητών που ήταν ορφανοί, οι μισοί από τους οποίους κατάγονταν από την Χώρα και το Λειβάδι. Εκ πρώτης όψεως θα ανέμενε κανείς, χωρίς να γνωρίζει οτιδήποτε άλλο για την οικονομική κατάσταση και το μορφωτικό επίπεδο των οικογενειών τους, ότι τα ορφανά παιδιά, ιδιαίτερα την εποχή εκείνη, θα ευρίσκονταν γενικά σε μειονεκτική θέση να συνεχίσουν σπουδές πέρα από τη στοιχειώδη εκπαίδευση. Οι πατέρες των υπόλοιπων 53 μαθητών είχαν μια ποικιλία ως επί το πλείστον “αστικών” επαγγελμάτων, όπως ιερέας, υπάλληλος διαφόρων κατηγοριών, σιδηρουργός, διδάσκαλος, εργοστασιάρχης, υποδηματοποιός, καθηγητής, ιατρός κ.λ.π, ενώ μόνο 4 μαθητές είχαν πατέρα γεωργό.

Θα πρέπει να τονισθεί ότι μεταξύ των κατά τεκμήριο χαμηλότερων εισοδηματικών τάξεων του “εργατικού” και του “γεωργού”, που την εποχή εκείνη ήταν πολυπληθείς, υπάρχει μεγάλη διαφορά ως προς την επιθυμία

6. (ΦΕΚ 164, τεύχος Α 6/9/1921). Η παράθεση αυτούσιων κειμένων στην εργασία αυτή θα γίνεται, για λόγους πρακτικούς με το ισχύον σήμερα μονοτονικό σύστημα.

7. Κυθηραϊκή Επιθεώρησης, 1923, σσ.67-68.

8. Στο λόγο αυτό παρέθεσε και ένα ενδιαφέρον απόσπασμα του Ρωμαίου Ύπατου και Ρήτορα Μάρκου Τύλλιου Κικέρωνος, που μπαίνω στο πειρασμό να επαναλάβω: “Η Παιδεία την μεν νεότητα τρέφει, το δε γήρας ευφραίνει, εις μεν τας ευτυχίας είναι στολισμός, εις δε τας δυστυχίας παρηγορίαν και καταφύγιον παρέχει ου μόνον τον εν τη πατρίδι αυτού διαμένοντα, αλλά και τον μακράν αυτής αποδημούντα τέρπει. Η παιδεία τέλος συναγρυπνεί, συναποδημεί, συναγραιοεί μεθ’ ημών.” (Κυθηραϊκή Επιθεώρησης, 1923, σ.69).

Πίνακας 2: Αριθμός Εισαγομένων Μαθητών στο Γυμνάσιο Κυθήρων κατά Επάγγελμα του Πατέρα κατά την περίοδο 1921-1926

Επάγγελμα	Άρρενες	Θήλεις	Σύνολο
Γεωργός	4	0	4
Διδάσκαλος	3	1	4
Εμπορος	16	7	23
Εργατικός	17	4	21
Εργοσι/χης	2	2	4
Ζαχ/πλάστις	1	0	1
Ιατρός	2	0	2
Ιερέυς	6	0	6
Καθηγητής	1	2	3
Καφεπώλης	1	0	1
Κλητήρας	1	1	2
Κοιν. Υπ/λος	2	1	3
Κτηματίας	22	0	22
Κτηματικός	29	7	36
Κτίστης	1		1
Ναυτικός	1	0	1
Ξενοδόχος	1	0	1
Ξυλουργός	2	0	2
Ορφανός	23	8	31
Παντοπώλης	1	1	2
Πρόσφυγας	1	0	1
Σιδηρουργός	5	0	5
Συμβ/γράφος	1	0	1
Συνταξιούχος	1	0	1
Τελώνης	0	1	1
Τηλεγρ/φύλαξ	3	0	3
Υπαλ. τραπεζης	1	0	1
Υποδ/πίος	3	0	3
Σύνολο	151	35	186

Πηγή: Αρχείο Γυμνασίου Κυθήρων

* "Εκτάκτως κατ' οικονομίαν"

μόρφωσης των παιδιών, γιατί οι πρώτοι συμμετέχουν με 21 μαθητές, ενώ οι δεύτεροι με μόνο 4 μαθητές. Ένας πιθανός λόγος για αυτή τη διαφοροποίηση είναι ότι οι γεωργοί χρειάζονταν περισσότερα εργατικά χέρια, έστω και μικρά, για την καλλιέργεια των χωραφιών τους και δεν μπορούσαν να τα στερηθούν στέλνοντας τα παιδιά τους στο Γυμνάσιο.

Τα στοιχεία του πίνακα 2 δείχνουν επίσης καθαρά την νοοτροπία των γονέων ως προς τη σκοπιμότητα μόρφωσης των αγοριών και των κορι-

τσιών. Παρατηρώντας τα επαγγέλματα που δίδουν μεγάλους αριθμούς μαθητών, είναι φανερό ότι οι κτηματίες, οι κτηματικοί, οι έμποροι και οι εργατικοί δίνουν μηδενικό ή πολύ μικρό αριθμό μαθητριών. Ανάλογη είναι και η κατηγορία των ορφανών. Ως αποτέλεσμα, οι μαθήτριες αποτελούν το 18,8% του συνόλου των 186 πρωτοεισερχόμενων στο Γυμνάσιο στα έξι πρώτα χρόνια της λειτουργίας του.

Μια άλλη διάσταση των εισαγομένων στο Γυμνάσιο την εποχή εκείνη, η οποία όμως αντικατοπτρίζει μια ποικιλία παραγόντων, όπως τη νοοτροπία διαφορετικών κοινωνικών τάξεων όσο και οικονομικούς λόγους, είναι η προέλευση των μαθητών από πλευράς κοινοτήτων του νησιού. Το 37% του συνόλου των εισαχθέντων μαθητών ήταν από τη Χώρα και το 8% από το Ποταμό. Άλλο ένα 8% προερχόταν από το Λειβάδι και άλλο τόσο από το Μυλοπόταμο, ενώ από τις, Καρβουνάδες, τα Φράτσια και τα Λογοθετιάνικα ήταν συνολικά το 14% των μαθητών. Το υπόλοιπο 33% προερχόταν από τις άλλες κοινότητες του νησιού (23%) και από περιοχές εκτός Κυθήρων (10%) (Πίνακας 3).

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αποτελεί το γεγονός ότι από τις 34 μαθήτριες, οι 30 κατάγονται από την Χώρα, το οποίο πιστεύω ότι εξηγείται από τους εξής βασικούς παράγοντες: το υψηλότερο μέσο μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού της Χώρας και τη μεγαλύτερη οικονομική ευρωστία του, αλλά επίσης, και ίσως κυρίως, από το ότι τα κορίτσια δεν ήταν αναγκασμένα να απομακρυνθούν από το σπίτι τους και την άμεση εποπτεία των γονιών τους κατά την επικρατούσα αντίληψη της εποχής. Με την ίδια λογική, οι άλλες κοινότητες απέφευγαν να στέλνουν τα κορίτσια τους στο Γυμνάσιο, μακριά από το σπίτι, που κατά κάποιο τρόπο παρείχε και ένα άλλοθι για την αρνητική στάση ορισμένων γονέων αναφορικά με τη μόρφωση των κοριτσιών.

Η γενική εικόνα της κατανομής των μαθητών κατά κοινότητα δεν αλλάζει, αν λάβουμε υπόψη την αναλογία των μαθητών επί του πληθυσμού κάθε κοινότητας, υιοθετώντας τη σιωπηρή υπόθεση ότι η ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού είναι ίδια σε όλες τις κοινότητες. Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 3, είναι φανερό ότι η Χώρα παρουσιάζει το υψηλότερο ποσοστό, 4,8%, ακολουθούμενη από το Μυλοπόταμο με 2,5% και το Λειβάδι με 2,1%. (Τα Μυρτιδία, με υψηλό ποσοστό είναι οριακή περίπτωση λόγω του μικρού πληθυσμού). Ακολουθούν οι άλλες κοινότητες με ποσοστά 0,4%-1,9%.

Η σειρά όμως αυτή των κοινοτήτων αλλάζει αν ληφθούν υπόψη μόνο οι άρρενες μαθητές επί του αντίστοιχου πληθυσμού, γιατί, όπως αναφέραμε και ενωρίτερα, οι μαθήτριες προέρχονται σχεδόν αποκλειστικά από τη Χώρα, με ποσοστό 4,8%, ελαφρώς υψηλότερο του αντίστοιχου ποσοστού των αρρένων. Στην περίπτωση των αρρένων, παραγνωρίζοντας την οριακή θέση των Μυρτιδίων, την πρώτη θέση κατέχει το Μυλοπόταμο με ποσοστό 6,5%, ακολουθούμενο από την Χώρα με ποσοστό 4,7% και τα Κοντολιάνικα με ποσοστό 4,3%. Έπονται τα Φράτσια (4,2%), και το Λειβάδι (4,0%). Οι υπό-

Πίνακας 3: Αριθμός Εισαγόμενων Μαθητών Στο Γυμνάσιο Κυθήρων κατά Φύλο και κατά Κοινότητα, 1921-1926, και Αναλογία τους ως προς το Πληθυσμό των Κοινοτήτων

Κοινότητα	Άρρενες	Θήλεις	Σύνολο		Πληθυσμός 1920			Εισαγόμενοι ως Ποσοστό του Πληθυσμού (%)		
			Αριθμός μαθητών	Ποσοστιαία Σύνθεση (%)	Άρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις	Σύνολο
Αντικυθήρων	3	0	3	1.6	157	177	334	1.9	0.0	0.9
Αρωνιάδικων	4	0	4	2.2	145	255	400	2.8	0.0	1.0
Καραβά	6	0	6	3.2	286	413	699	2.1	0.0	0.9
Καρβουνάδων	9	0	9	4.8	263	314	577	3.4	0.0	1.6
Κοντολιανικών	6	0	6	3.2	141	172	313	4.3	0.0	1.9
Κυθήρων	38	30	68	36.6	809	622	1431	4.7	4.8	4.8
Κυπριωτιανικών	1	0	1	0.5	-	-	0	-	-	-
Λειβαδίου	15	0	15	8.1	373	337	710	4.0	0.0	2.1
Λογοθετιανικών	8	0	8	4.3	346	562	908	2.3	0.0	0.9
Μυλοποταμού	14	1	15	8.1	214	375	589	6.5	0.0	2.5
Μυρτιάδων	1	0	1	0.5	12	16	28	8.3	0.3	3.6
Πιπτιανικών	3	0	3	1.6	218	278	496	1.4	0.0	0.6
Ποταμού	14	1	15	8.1	572	776	1348	2.4	0.1	1.1
Φρατασίων	9	0	9	4.8	215	286	501	4.2	0.0	1.8
Φριλιγκιανικών	2	1	3	1.6	297	379	676	0.7	0.3	0.4
Σύνολο Κυθήρων	133	33	166	89.2	4048	4962	9010	3.3	0.7	1.8
Εκτός Κυθήρων	18	2	20	10.8						
Σύνολο	151	35	186	100.0						

Πηγή: (i) Επεξεργασία από Σειρά Αρθρών Ελένης Χάρου-Κοροναίου στην Εφημερίδα Κυθηραϊκά (Μάρτιος-Οκτώβριος 1995). (Πρωτογενής Πηγή: Αρχείο Γυμνασίου Κυθήρων)

(ii) Για πληθυσμό, Κυθηραϊκά Επιθεώρησις, 1923

λοιπες κοινότητες έστειλαν στο Γυμνάσιο το 0,7-3,4% του άρρενος πληθυσμού τους, και το Νησί ολόκληρο το 3,3%. Σύγκριση με σημερινά αντίστοιχα δεδομένα δεν έχει νόημα, λόγω της επέκτασης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε όλα τα στρώματα του πληθυσμού, την επαναστατική είσοδο των κοριτσιών στην εκπαίδευση και την διαφορετική σύνθεση του πληθυσμού από πλευράς ηλικιών, ως αποτέλεσμα της έντονης γήρανσής του.

Ενδιαφέρουσα είναι στα πρώτα έτη λειτουργίας του Γυμνασίου η δραστηριότητα των μαθητών, τόσο για την οικονομική ενίσχυση του σχολείου τους όσο και για την πολιτιστική ανάπτυξη. Οι μαθητές οργανώθηκαν ατύπως και κατέθεταν κάθε μήνα ένα μικρό ποσόν από το χαρτζιλίκι τους για τις ανάγκες του σχολείου, ιδιαίτερα για τη δημιουργία βιβλιοθήκης και γυμναστηρίου. Κατά το τέλος του σχολικού έτους 1922-23 είχαν αγοράσει 120 βιβλία για την βιβλιοθήκη και είχαν ένα υπόλοιπο ταμείου 364,65 δραχμές, - περίπου 70.000-80.000 δρχ σημερινά λεφτά - το οποίο θα διέθεταν το επόμενο έτος για να συμβάλουν στη δημιουργία του γυμναστηρίου. Συγκέντρωσαν επίσης χρήματα με την οργάνωση θεατρικών παραστάσεων. Όπως περιγράφεται, η μαθητική αυτή πρωτοβουλία, πέρα από την οικονομική της πλευρά, είχε και εκπαιδευτική αξία, με την έννοια ότι οι μαθητές συνειδητοποιούσαν ότι ο καθένας πρέπει να εργάζεται για το σύνολο και διαπίστωναν τα αγαθά της ομαδικής εργασίας. Ακόμη, στην διάρκεια των διακοπών οι μαθητές ανέλαβαν μια ερευνητική προσπάθεια συλλογής πληροφοριών “δια στόματος” σχετικά με παραδόσεις και δραστηριότητες στα Κύθηρα⁹.

3. Συζητήσεις για τη σκοπιμότητα ύπαρξης του γυμνασίου και τη χωρική του τοποθέτηση στο νησί

Ήδη με την προσθήκη της Β τάξεως άρχισε να γίνεται πιεστική η ανάγκη “κατασκευής μεγαλοπρεπούς διδακτηρίου”, όπως αναφέρεται. Πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαδικασία αυτή έπαιξε ο καθηγητής και αργότερα διευθυντής του Γυμνασίου Κυθήρων Σπύρος Στάθης, γιατί, όπως σημειώσαμε πιο πάνω, το κράτος με την ίδρυση του Γυμνασίου το 1921 είχε ήδη αρνηθεί οποιαδήποτε χρηματοδότηση. Ας ληχθεί εκ προοιμίου ότι η κατασκευή του κτιρίου, που στεγάζεται σήμερα το Λύκειο, έγινε εξ ολοκλήρου με χρήματα των Κυθηρίων, και κατ’εξοχήν των Κυθηρίων της διασποράς, με ιδιαίτερη συμμετοχή των ομογενών από τις ΗΠΑ. Η συνολική δαπάνη του έργου ήταν της τάξεως των 1.500.000 δραχμών, η οποία σε σημερινές τιμές με συντηρητικούς υπολογισμούς είναι της τάξεως των 250-300 εκ. δραχμών¹⁰.

9. Κυθηραϊκή Επιθεώρησης, 1923, σσ. 77-83.

10. Ο υπολογισμός έγινε με βάση τη σχέση ισοδύναμων εργατικών ημερομισθίων τότε και τώρα. Στην πραγματικότητα η σημερινή αξία της δαπάνης είναι ίσως ακόμα υψηλότερη αν ληφθεί υπόψη ότι η αξία του οικοπέδου, των υλικών κ.λ.π. έχει αυξηθεί, κατά πάσα πιθανότητα, ταχύτερα από την αξία των ημερομισθίων.

Με πρωτοβουλία του Σπύρου Στάθη συστάθηκε το 1925 Επιτροπή, υπό την προεδρία του Μητροπολίτη Κυθήρων Δωροθέου για την διεξαγωγή εράνων “υπέρ της ανεγέρσεως εν Κυθήροις μεγαλοπρεπούς διδαστηρίου προς στέγασιν του Γυμνασίου.”¹¹ Το επόμενο έτος διορίστηκε επίσης, από το Υπουργείο Παιδείας, Διδακτηριακή Επιτροπή για την ανέγερση του κτιρίου, με πρόεδρο πάλι τον Μητροπολίτη Δωρόθεο. Ακολούθως ορίστηκαν υποεπιτροπές Εράνων σε πολλές πόλεις της Αμερικής, που υπήρχαν Κυθήριοι, στην Αυστραλία, Αίγυπτο και όπου αλλού υπήρχε Κυθηραϊκή παροικία, όπως επίσης και στην Ελλάδα. Η προσπάθεια για την ανέγερση του κτιρίου και την συλλογή των χρημάτων έπρεπε να ξεπεράσει πολλές αντικειμενικές δυσκολίες, αντιξοότητες, προκαταλήψεις και μεγαλύτερες ή μικρότερες τοπικιστικές αγκυλώσεις, οι οποίες δημιουργούσαν διακοπές στην συγκέντρωση των χρημάτων μέσω της λειτουργίας των ερανικών υποεπιτροπών, όπως επίσης καθυστερήσεις και αναστολές στη συνέχιση των οικοδομικών εργασιών.

Σύμφωνα με σχετικές πληροφορίες στο βιβλίο-απολογισμό του Σπύρου Στάθη¹², μεταξύ Αυγούστου 1925 και Μαΐου 1926 είχαν συγκεντρωθεί 650.000 δραχμές, που κάλυπταν το 40% της προϋπολογιζόμενης συνολικής δαπάνης. Αναφορικά με την οικονομική συμβολή των Κυθηρίων της Αθήνας και του Πειραιά, πρέπει να σημειωθεί ότι ενώ το Φεβρουάριο του 1927 ορίστηκαν δυο αντίστοιχες υποεπιτροπές εράνου, αυτές δεν λειτούργησαν ποτέ και οι Κυθήριοι των πόλεων αυτών έδειξαν αδιαφορία για το έργο. Εξάίρεση απετέλεσε ο Κυθήριος βιομήχανος του Πειραιά Ευστάθιος Δηλαβέρης, ο οποίος συνεισέφερε ανωνύμως 100.000 δραχμές με την παράκληση να μην αποκαλυφθεί το όνομα του πριν από το θάνατό του, όπως και έγινε.

Ταυτόχρονα με την έναρξη της διαδικασίας για την συγκέντρωση των χρημάτων, ο βουλευτής Κυθήρων του Κόμματος των Φιλελευθέρων και διευθυντής της εφημερίδας Φωνή των Κυθήρων Παναγιώτης Τσιτσιλίας ρίπτει την ιδέα ιδρύσεως Ιδιωτικού Γυμνασίου στον Ποταμό. Κατά τους υπολογισμούς του, το σχολείο αυτό θα έχει 60 περίπου μαθητές και μαθήτριες “μη δυναμένων να φοιτήσωσιν εις το Γυμνάσιον της Χώρας το μεν εξ οικονομικών λόγων, το δε κυρίως, διότι οι γονείς των, και προ παντός των θηλέων, δεν επιθυμούν ν’ απομακρυνθώσι τα παιδιά των από πλησίον των”¹³ Ο αρθρογράφος συναφώς υπογραμμίζει ότι με την ύπαρξη μόνο του

10. Ο υπολογισμός έγινε με βάση τη σχέση ισοδύναμων εργατικών ημερομισθίων τότε και τώρα. Στην πραγματικότητα η σημερινή αξία της δαπάνης είναι ίσως ακόμα υψηλότερη αν ληφθεί υπόψη ότι η αξία του οικοπέδου, των υλικών κ.λ.π. έχει αυξηθεί, κατά πάσα πιθανότητα, ταχύτερα από την αξία των ημερομισθίων.

11. Στάθης, 1934, σ.12.

12. Το Διδακτήριον του Γυμνασίου Κυθήρων, Αθήνα, Τυπογραφείο Γ.Π.Ξένου, 1934, σ.27.

13. Στάθης, 1934, σ32. αναφερόμενος στο φύλλο της 15/8/1925 της Φωνής των Κυθήρων.

Γυμνασίου της Χώρας δημιουργείται μια κοινωνική ανισότητα γιατί, ενώ τα κορίτσια της Χώρας θα μπορούν να φοιτούν στο Γυμνάσιο, τα κορίτσια του Ποταμού θα στερούνται αυτής της δυνατότητας.

Με διάφορα επιχειρήματα, εύλογα ή μη, και ορισμένες υπερβολές, διατυπώθηκαν αντιρρήσεις για την ανέγερση του κτιρίου και κατ'ακολουθίαν για τη λειτουργία του Γυμνασίου στην Χώρα, το οποίο σημειωτέον ήδη λειτουργούσε από τετραετίας εκεί. Οι εναλλακτικές προτάσεις χωροθέτησης του Γυμνασίου ήταν οι Καρβουνάδες ή το Λειβάδι. Ένα από τα επιχειρήματα εναντίον της επιλογής της Χώρας ήταν ότι υπάρχει μετακίνηση πληθυσμού από τη Χώρα προς το Λειβάδι και την ύπαιθρο γενικότερα, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν μαθητές για το Γυμνάσιο στη Χώρα. Ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα είχε ως συνέπεια, για την διατήρηση του Γυμνασίου, την ανάγκη εγγραφής μαθητών μεγάλης ηλικίας “έως ότου όλοι οι γέροντες και οι γριές της νήσου εφοδιαστούν με γυμνασιακό δίπλωμα”¹⁴. Λίγο αργότερα, στο ίδιο πνεύμα και με ανάλογη φρασεολογία, η Φωνή των Κυθήρων σε άρθρο της υποστηρίζει ότι για να συμπληρώσουν τον απαιτούμενο αριθμό για τη λειτουργία του Γυμνασίου δέχθηκαν μαθητές άρρενες και θήλεις “δυναμένων άριστα να καταταχθούν εις την τάξιν των γιαγιάδων και των παπούδων”¹⁵. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, αν το Γυμνάσιο ήταν εγκατεστημένο στο Λειβάδι ή στις Καρβουνάδες, πολύ πιθανό μετά το κλείσιμό του λόγω έλλειψης μαθητών θα μπορούσε να μετατραπεί σε επαγγελματική σχολή θηλέων ή σε γεωργική σχολή, γιατί “Αρκετά ο κλασικισμός και τα διάφορα γυμνάσια μας επρόκοψαν.”¹⁶

Στην περίοδο της αμφισβήτησης, 11 από τις 16 κοινότητες του νησιού υπέγραψαν ψηφίσματα και αναφορές είτε εναντίον της ύπαρξης Γυμνασίου είτε εναντίον της ανέγερσης του κτιρίου και της λειτουργίας του στην Χώρα. Ο Σπύρος Στάθης σημειώνει στο βιβλίο του ότι “οι πλείστοι των υπογραψάντων μετανοήσαντες εξεδήλωσαν προς ημάς την λύπιν των”¹⁷ γιατί υπέγραψαν επιπόλαια με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Πέρα όμως από τις διαφωνίες για την έδρα του Γυμνασίου στη Χώρα ή εκτός της Χώρας, υπήρξε, όπως σημειώνει ο Σπύρος Στάθης, και μια διεγκυστίνδα μέσα στη ίδια την Χώρα μεταξύ “πάνω” και “κάτω γειτονίας”, μεταξύ του να γίνει το Γυμνάσιο στο Αγιάτικο ή στη περιοχή του Κυθηραϊκού Συνδέσμου, έναντι της επιλογής του χώρου μέσα στο φρούριο ή στο ντερμπεντέρι, όπου τελικώς έγινε.

Η αλυσίδα των αντιδράσεων αυτών κλόνισε εν μέρει και τους Κυθήριους του εξωτερικού και ζημίωσε τους σχετικούς εράνους για τη συγκε-

14. Στάθης, 1934, σ.36, αναφερόμενος σε επιστολή προς τη Φωνή των Κυθήρων της 27/5/1926, η οποία, όπως υποστηρίζει ο Σπύρος Στάθης, γράφτηκε ουσιαστικά από το Διευθυντή της.

15. Στάθης 1934, σ.49.

16. Από την επιστολή της υποσημείωσης 1.

17. Στάθης, 1934, σ. 17.

ντρωση χρημάτων. Ακόμα χειρότερα, οι αντιδράσεις αυτές οδήγησαν τον Υπουργό Παιδείας να διατάξει την αναστολή των εργασιών¹⁸, χωρίς να περιμένει τη γνωμοδότηση του αρμόδιου Εκπαιδευτικού Συμβουλίου. Το Συμβούλιο, λίγο αργότερα, αξιολογώντας την κατάσταση που είχε δημιουργηθεί, την πρόοδο των εργασιών, και επισημαίνοντας ορισμένες αρχές και εμπειρίες σχετικά με τη χωροθέτηση Γυμνασίων, αποφασίζει να συστήσει στον υπουργό να μείνουν τα πράγματα όπως έχουν, αναγκάζοντας τον να αναρτήσει τη διαταγή του και να επιτρέψει την συνέχιση των εργασιών.

Με όλο αυτό το θόρυβο και με ορισμένα ερωτηματικά που είχαν διατυπωθεί για την οικονομική διαχείριση του έργου, οι έρανοι στο εξωτερικό είχαν σταματήσει, ενώ τα χρήματα που είχαν μέχρι τότε συγκεντρωθεί εξαντλήθηκαν. Σχετική αίτηση προς το Υπουργείο Παιδείας για ενίσχυση έλαβε αρνητική απάντηση. Υπό τις συνθήκες αυτές, ο Σπύρος Στάθης αποφασίζει να μεταβεί στην Αμερική τον Ιούλιο του 1929 για να δώσει σχετικές εξηγήσεις για την όλη υπόθεση και να παρουσιάσει απολογισμό των μέχρι τότε εργασιών. Πείθοντας τους ομογενείς Κυθήριους περί της σοβαρότητας του σκοπού και της χρηστής διαχείρισης του έργου, ξανάρχισε η λειτουργία των ερανικών υποεπιτροπών, οι οποίες σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα απέδωσαν το σεβαστό ποσό των 5.600 δολαρίων. Την ίδια ακριβώς εποχή (5 Ιουλίου 1929), ο βουλευτής Παν. Τσιτσιλίας με επερώτηση στην Βουλή προς τον Υπουργό Παιδείας, εκφράζοντας, όπως είπε, τη βούληση των Κυθηρίων, ζητά “την κατάργηση του Γυμνασίου και την ίδρυση σχολείου πρακτικών γνώσεων, όπερ ιδρυθεί εις το μέσον της νήσου”¹⁹.

Με τα χρήματα που συγκεντρώθηκαν τελείωσαν οι εργασίες στο διδακτήριο. Αν και υπήρχαν ακόμα ορισμένες εκκρεμότητες βοηθητικών χώρων, γυμναστηρίου και εξωτερικής διαμόρφωσης, το Γυμνάσιο άρχισε να λειτουργεί στο νέο κτίριο στις 28 Οκτωβρίου 1931. Για την αποπεράτωση των εργασιών αυτών απευθύνθηκαν για μια ακόμη φορά στο Υπουργείο Παιδείας και ζήτησαν τη συνδρομή του κράτους με αρνητική όμως και πάλι απάντηση. Οι εργασίες αυτές περατώθηκαν με την χρησιμοποίηση των χρημάτων του Ευσταθίου Δηλαβέρη, που αναφέραμε πιο πάνω.

Συνοψίζοντας, οι έρανοι του εξωτερικού απέδωσαν συνολικά 12.478,51 δολάρια από τις ΗΠΑ, 1.181 λίρες από την Αυστραλία, 7.984,90 δραχμές από την Αίγυπτο, 11.000 δρχ από την Αθήνα και Πειραιά, εκτός της εισφοράς Δηλαβέρη, 3.000 δρχ από το Βόλο, ενώ στα Κύθηρα συγκεντρώθηκαν 77.556,6 δρχ. Το συνολικό ποσό ήταν 1.576.626,50 δραχμές²⁰.

18. 4.8.1926.

19. Στάθης, σ.120, αναφερόμενος στα σχετικά πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων.

20. Στάθης, 1934.

III. ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στο τμήμα αυτό συζητούνται και αναλύονται τα δεδομένα που αφορούν την εξέλιξη του μαθητικού πληθυσμού και του διδακτικού προσωπικού. Με την βοήθεια ορισμένων δεικτών γίνεται μια προσπάθεια αξιολόγησης διαφόρων ποιοτικών διαστάσεων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι δείκτες αυτοί εκφράζουν τις συνθήκες προσφοράς εκπαιδευτικών υπηρεσιών, την έφεση για μάθηση, την επιμέλεια και την επίδοση των μαθητών.

1. Μαθητικός Πληθυσμός και Διδακτικό Προσωπικό

1.1 Δευτεροβάθμια Σχολεία πριν από το Γυμνάσιο

Κατά το μεγαλύτερο μέρος της λειτουργίας του²¹, 1828-1866, το Λύκειο Κυθέρων είχε ένα σχεδόν σταθερό αριθμό 40-44 αρρένων μόνο μαθητών, που στην πλειοψηφία τους κατάγονταν από τη Χώρα. Όπως αναφέρεται σε σχετικό έγγραφο²², το σχολικό έτος 1858-59, το Λύκειο είχε 43 “φοιτητές”, όπως τους ονομάζει, 10-25 ετών, ενώ στο τελευταίο έτος της λειτουργίας του, το 1865-66, από τους 18 μαθητές 14 σπούδαζαν «επί φιλολογία» και 4 «επί εμπορία».

Το Ελληνικό Σχολείο Κυθέρων (της Χώρας), που είναι ο διάδοχος του Λυκείου, είχε το σχολικό έτος 1889-1890, 40 άρρενες μαθητές, ο αριθμός των οποίων όμως αυξανόταν με την πάροδο του χρόνου, φθάνοντας το σχολικό έτος 1925-26 τους 121 μαθητές (23 θήλεις), τους οποίους δίδασκαν 5 καθηγητές, για να καταλήξει το σχολικό έτος 1928-1929, να έχει 90 μαθητές από τους οποίους οι 15 ήταν θήλεις. Το Ελληνικό Σχολείο του Ποταμού, που εν τω μεταξύ δημιουργήθηκε, δέχτηκε τους πρώτους 27 άρρενες μαθητές, το σχολικό έτος 1892-1893, καταλήγοντας, το σχολικό έτος 1925-1926, να έχει 159 μαθητές, από τους οποίους οι 35 ήταν θήλεις. Ήδη από το 1914-15 άρχισαν να εμφανίζονται δειλά-δειλά οι πρώτες μαθήτριες. Με την μετατροπή του σε διτάξιο Ημιγυμνάσιο, το σχολικό έτος 1929-30 παρουσίασε, ένα κυμαινόμενο αριθμό μαθητών 17-69, στην διάρκεια της περιόδου 1930-1938. Στη συνέχεια, ως διτάξιο και αργότερα τριτάξιο Αστικό Σχολείο Ποταμού είχε, το σχολικό έτος 1950-51, έτος κατάργησής του, 41 μαθητές από τους οποίους 7 θήλεις (Πίνακας 4).

Από πλευράς διδακτικού προσωπικού, το Ελληνικό Σχολείο Κυθέρων (Χώρας) είχε, το σχολικό έτος 1922-23, δύο καθηγητές, αλλά δίδασκαν σε αυτό άλλοι δύο καθηγητές του νεοϊδρυθέντος Γυμνασίου Κυθέρων. Το έτος αυτό φοίτησαν 85 μαθητές και 32 μαθήτριες και απεφοίτησαν 20 μα-

21. Σχετικό έγγραφο με ημερομηνία 17/2/1866 στο Ιστορικό Αρχείο Κυθέρων αναφέρει την κατάργηση του Λυκείου και την ίδρυση του Ελληνικού Σχολείου Κυθέρων.

22. Ιστορικό αρχείο Κυθέρων.

Πίνακας 4: Αριθμός Μαθητών στο Ελληνικό Σχολείο της Χώρας και του Ποταμού (Ενδεικτικά Έτη)

Σχολικό Έτος	Ελληνικό Σχολείο Χώρας	Ελληνικό Σχολείο Ποταμού
1889-1890	40	53
1892-1893		27
1900-1901	48	
1910-1911	31 (5 θήλεις)	
1920-1921	79 (8 θήλεις)	
1922-1923	108 (23 θήλεις)	122 (14 θήλεις)
1925-1926	121 (23 θήλεις)	159 (35 θήλεις)
1928-1929	90 (15 θήλεις)	
1930-1931 ¹		17
1932-1933		41
1933-1934		40
1934-1935		31
1935-1936		27
1937-1938		69
1950-1951 ²		41 (7 θήλεις)

Πηγές: Επεξεργασία από δεδομένα Αρχείου του Γυμνασίου Κυθήρων Σπύρος Στάθης, Κυθηραϊκή Επιθεώρησης, 1923

1. Ημιγυμνάσιο με 2 τάξεις
2. Αστικό Σχολείο Ποταμού

θητές και 3 μαθήτριες. Τον ίδιο χρόνο, το Ελληνικό Σχολείο Ποταμού, είχε 3 καθηγητές, για 108 μαθητές και 14 μαθήτριες. Το έτος αυτό αποφοίτησαν 18 μαθητές και 5 μαθήτριες.²³

Τα δύο Ελληνικά Σχολεία του νησιού έδωσαν συνολικά το, σχολικό έτος 1922-23, 46 αποφοίτους, 23 το καθένα (38 μαθητές και 8 μαθήτριες). Λαμβάνοντας υπόψη ότι από τα Δημοτικά Σχολεία του Νησιού αποφοίτησαν το έτος αυτό 90 μαθητές και 72 μαθήτριες, μπορεί κουνδρικά να συναχθεί ότι το ποσοστό των αποφοίτων δημοτικού που συνέχιζαν στο Ελληνικό Σχολείο ήταν 42% (38/90) για τους μαθητές και 11% (8/72) για τις μαθήτριες.²⁴ Το έτος αυτό υπήρχαν στα Κύθηρα 22 δημοτικά σχολεία (14 αρρένων, 8 θηλέων) στα οποία φοιτούσαν 668 μαθητές και 506 μαθήτριες.²⁵

Η Βιτσμάνειος Εμπορική Σχολή είχε, το 1825, 88 μαθητές ενώ το τμήμα ξένων γλωσσών της σχολής είχε, το σχολικό έτος 1918-19, 22 μαθητές, από τους οποίους 6 ήταν θήλεις.

23. Κυθηραϊκή Επιθεώρησης, 1923, σσ. 64-65.

24. Υπό την προϋπόθεση ότι οι εισερχόμενοι στην πρώτη τάξη των δύο Ελληνικών Σχολείων ήταν στην καλύτερη περίπτωση όσοι και οι απολυόμενοι από αυτά.

25. Κυθηραϊκή Επιθεώρησης, 1923, σσ. 64-65.

1.2 Γυμνάσιο

Το πρώτο έτος λειτουργίας του Γυμνασίου εισήχθησαν 31 μαθητές και 11 μαθήτριες. Ορισμένοι ήταν απόφοιτοι του ίδιου έτους από το Ελληνικό Σχολείο της Χώρας και του Ποταμού και ορισμένοι ήταν αριστούχοι των τριών προηγούμενων ετών από το Ελληνικό Σχολείο της Χώρας. Από τους μαθητές αυτούς προήχθησαν στην Β τάξη 30. Ας σημειωθεί ότι υπήρχαν μαθητές μεγαλύτερων ηλικιών από τις συνήθεις ηλικίες του μαθητικού πληθυσμού, επειδή ορισμένοι απόφοιτοι του Ελληνικού Σχολείου, προηγούμενων ετών, ενώ ήθελαν να συνεχίσουν στο Γυμνάσιο δεν είχαν την οικονομική δυνατότητα ή την γονική συναίνεση να φύγουν από το νησί.

Τα μαθήματα που διδάχθηκαν στο πρώτο έτος ήταν: Θρησκευτικά, Ελληνικά, Λατινικά, Ιστορία, Μαθηματικά, Γαλλικά και Φυσικά, τα οποία δίδαν δύο καθηγητές, ο Αρχιμανδρίτης Ευστάθιος Β.Στάης και ο Ευάγγελος Καρδαμίτσης. Το σχολικό έτος 1922-23, εγκρίθηκε η λειτουργία της Β τάξεως, και το Γυμνάσιο αποκτά τέσσερους καθηγητές. Εγγράφονται στην Α και Β τάξη συνολικά 59 μαθητές από τους οποίους οι 14 ήταν θήλεις. Το 1923 και 1924 το Γυμνάσιο συμπληρώθηκε αντίστοιχα με την Γ και Δ τάξη, με συνολικό αριθμό 87 μαθητών και 18 μαθητριών, το σχολικό έτος 1924-25, ενώ το έτος 1929, με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση της εποχής²⁶, γίνεται πλήρες εξατάξιο με 117 μαθητές και 25 μαθήτριες (Πίνακας 5).

Από τη δεκαετία του 1930, ο αριθμός των μαθητών αυξανόταν συνεχώς με ορισμένες διακυμάνσεις, αρχίζοντας από 131 μαθητές, το σχολικό έτος 1930-31, και καταλήγοντας στους 203, το σχολικό έτος 1970-71. Αντίστοιχα, και με γενικά ραγδαίους ρυθμούς, αυξανόταν το ποσοστό των θηλέων μαθητών στο σύνολο του μαθητικού πληθυσμού, από 20,6% σε 43,8% στα δυο αυτά έτη. Το ποσοστό αυτό είναι ακόμη υψηλότερο μετά την μετατροπή του εξατάξιου Γυμνασίου σε τριτάξιο και την δημιουργία του Λυκείου. Το Γυμνάσιο ως τριτάξιο σχολείο είχε, το σχολικό έτος 1980-81, 100 μαθητές, ενώ από τότε μέχρι σήμερα ο αριθμός των μαθητών κυμαίνεται μεταξύ 86 και 93 (1998-99). Στην περίοδο από το 1978 μέχρι σήμερα, τα κορίτσια αποτελούν το 43%-54% του συνόλου των μαθητών.

Αναφορικά με το διδακτικό προσωπικό, μπορεί να παρατηρηθεί ότι ο αριθμός των καθηγητών -για διακεκριμένα σχολικά έτη ανά δεκαετία- από την έναρξη λειτουργίας του Γυμνασίου ως εξαταξίου (1929) μέχρι το 1970, κυμάνθηκε σε στενά όρια, μεταξύ 5-8, με συνέπεια ευρύτερες διακυμάνσεις στην αναλογία μαθητών/καθηγητών, όπως θα δούμε εκτενέστερα πιο κάτω.

26. Κυθηραϊκή Επιθεώρησης, 1923, σσ.71-72.

Πίνακας 5: Αριθμός Μαθητών Γυμνασίου Κυθήρων, για Επιλεγμένα Σχολικά Έτη

Σχολικό Έτος	Σύνολο Μαθητών			Ποσοστό θηλέων επί συνόλου (%)
	Αρρένες	Θήλειες	Σύνολο	
1921-1922	31	11	42	26.2
1922-1923	45	14	59	23.7
1923-1924	67	17	84*	20.2
1924-1925	87	18	105	17.1
1929-1930	117	25	142	17.6
1930-1931	104	27	131	20.6
1940-1941	160	35	195	17.9
1950-1951	121	43	164	26.2
1960-1961	126	74	200	37.0
1970-1971	114	89	203	43.8
1978-1979 ¹	72	44	116	37.9
1980-1981	52	48	100	48.0
1985-1986	40	46	86	53.5
1990-1991	53	40	93	43.0
1995-1996	45	44	89	49.4
1998-1999	48	45	93	48.4

Πηγή: Αρχείο Γυμνασίου Κυθήρων

Κυθηραϊκή Επιθεώρησης, 1923

Σπύρου Στάθη, Το Διδακτήριον του Γυμνασίου Κυθήρων, 1934

Ελένη Χάρου, Σειρά άρθρων στα Κυθηραϊκά, Μάρτιος-Νοέμβριος 1995

*Εκτίμηση

1. Από το Έτος αυτό οι μαθητές αναφέρονται στο τριτάξιο γυμνάσιο

1.3 Λύκειο

Από της ιδρύσεώς του το 1976 μέχρι σήμερα, ο αριθμός των μαθητών του Λυκείου Κυθήρων παρουσιάζει ένα σχετικά μεγάλο εύρος μεταβολών, κυμαινόμενος μεταξύ 59 και 91, χωρίς να ακολουθεί κάποια τάση αύξησης ή μείωσης, που να επιδέχεται μια νομοτελειακή ερμηνεία (Πίνακας 6). Αποτελεί ίσως μια διαχρονικά μη ομοιόμορφη έκφραση των επιφυλάξεων των μαθητών ή των γονιών τους για είσοδο ή μη στο Λύκειο. Ο δισταγμός αυτός αντανακλάται επίσης στη διακύμανση του αριθμού των εισαγομένων. Το εύρος των μεταβολών αυτών είναι μεγαλύτερο για τα κορίτσια από ότι για τα αγόρια και δεν ταυτίζεται διαχρονικά για τα δυο φύλα. Με άλλα λόγια, χρόνια που εμφανίζουν μεγάλο αριθμό εισαγομένων μαθητών μπορεί να μη συμπίπτουν με χρόνια που εμφανίζουν μεγάλο αριθμό εισαγομένων μαθητριών και αντιστρόφως, όπως π.χ. τα σχολικά έτη 1978-79, 1982-83 και 1988-89.

Πίνακας 6 . Εισαγόμενοι , Αριθμός Μαθητών και Απολυόμενοι στο Λύκειο Κυθήρων 1978-2000 για Επιλεγμένα Σχολικά Έτη

Σχολικά έτη	Εισαγόμενοι			Αριθμός μαθητών			Απολυόμενοι			Ποσοτό θηλέων επί συνόλου μαθητών		
	Άρρενες	Θήλειες	Σύνολο	Άρρενες	Θήλειες	Σύνολο	Άρρενες	Θήλειες	Σύνολο	Εισαγόμενοι	Μαθητές	Απολυόμενοι
1978-79	11	21	32	34	57	91	10	26	36	65.6	62.6	72.2
1980-81	13	11	24	30	35	65	8	15	23	45.8	53.8	65.2
1982-83	20	12	32	42	35	77	9	10	19	37.5	45.4	52.6
1985-86	19	18	37	32	50	82	5	11	16	48.6	61.0	68.7
1988-89	12	19	31	25	44	69	5	12	17	61.3	63.8	70.6
1990-91	11	14	25	25	36	61	6	10	16	56.0	59.0	62.5
1992-93	10	9	19	30	29	59	5	11	16	47.4	49.1	68.7
1995-96	20	24	44	39	52	91	13	13	26	54.5	57.1	50.0
1997-98	14	15	29	41	47	88	14	19	33	51.7	53.4	57.6
1999-00	15	11	26	37	35	72	9	7	16	42.3	48.6	43.7
Σύνολο περιόδου 1978-2000	145	154	299	335	420	755	84	134	218	51.5	56.0	61.5
Μέσος όρος	14.5	15.4	29.9	33.5	42	75.5	8.4	13.4	21.8			

Πηγή : Επεξεργασία από Δεδομένα του Αρχείου Λυκείου Κυθήρων

Πρέπει πάντως να υπογραμμιστεί ότι δεδομένων των μικρών μεγεθών, η χρονική διαφοροποίηση μπορεί να οφείλεται εν μέρει και σε εντελώς τυχαία γεγονότα αυξομειώσης των μαθητών, με έντονες επιπτώσεις στις ποσοτικές εξελίξεις. Η εξομάλυνση ενός τέτοιου ενδεχόμενου μπορεί να επιτευχθεί λαμβάνοντας τον μέσο όρο εισαγομένων και μαθητών στη διάρκεια λειτουργίας του Λυκείου. Με αυτό τον τρόπο παρέχεται μια σταθερότερη εικόνα του μαθητικού πληθυσμού και του μεγέθους του Λυκείου, από ότι η διαχρονική θεώρηση του αριθμού των μαθητών. Υπό το πνεύμα αυτό, το Λύκειο δέχεται 30 περίπου μαθητές κατά μέσο όρο ετησίως, έχει ένα μέσο μαθητικό πληθυσμό 75 ατόμων (33 μαθητές και 42 μαθήτριες), ενώ αποφοιτούν 22 άτομα ετησίως (8 μαθητές και 14 μαθήτριες). Ας σημειωθεί όμως ότι, προκειμένου να αξιολογηθεί η επάρκεια της ανθρώπινης και υλικής υποδομής του Λυκείου, ορθό μέτρο αποτελεί το υψηλότερο δυνατό μέγεθος του μαθητικού πληθυσμού και όχι ο μέσος όρος μιας μακράς περιόδου.

Το διδακτικό προσωπικό του Λυκείου αυξάνεται διαχρονικά από το 1980 μέχρι σήμερα. Το σχολικό έτος 1980-81, είχε 8 καθηγητές, το 1990-91, 11, το 1997-98, 11, και το 2000-01 14 καθηγητές, βελτιώνοντας την αναλογία μαθητών/ καθηγητών, όπως θα δούμε σε λίγο.

2. Ποιοτικά Στοιχεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Μια σειρά από δείκτες θα αποτελέσουν τα κριτήρια για την αξιολόγηση των διαφόρων πλευρών της ποιότητας της εκπαίδευσης. Οι δείκτες αυτοί αντανακλούν τόσο την ποιότητα της προσφοράς του διδακτικού έργου όσο και την ποιότητα και προετοιμασία των μαθητών στο εκάστοτε προηγούμενο στάδιο της εκπαίδευσης - στο Δημοτικό για την είσοδο στο Γυμνάσιο, στο Γυμνάσιο για την είσοδο στο Λύκειο και στο Λύκειο για την είσοδο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ορισμένοι από τους δείκτες έχουν σχέση με τη μαθησιακή συμπεριφορά των μαθητών κατά τη διάρκεια της φοίτησης στα δευτεροβάθμια σχολεία.

Οι δείκτες αυτοί αναφέρονται στην αναλογία μαθητών ανά καθηγητή, τις διαρροές μαθητών από το σύστημα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, την συμμετοχή των νέων στη Λυκειακή εκπαίδευση - είτε σε σχέση με τους αποφοίτους Γυμνασίου, είτε σε σχέση με το πληθυσμό αντίστοιχων ηλικιών - την επίδοση των μαθητών με βάση τη μέση βαθμολογία και τη κατανομή τους στην βαθμολογική κλίμακα, και τέλος την είσοδο των αποφοίτων Λυκείου στα Α.Ε.Ι και Τ.Ε.Ι. της χώρας. Η αναλογία μαθητών ανά καθηγητή αποτελεί ένα δείκτη ποιότητας της εκπαίδευσης, που δεν εξαρτάται από την επίδοση των μαθητών αλλά από την στελέχωση του σχολείου με επαρκές διδακτικό προσωπικό, και αποτελεί μέρος των γενικότερων συνθηκών προσφοράς της εκπαίδευσης.

Οι υπόλοιποι δείκτες έχουν να κάνουν περισσότερο με τις επιλογές των μαθητών και των γονιών τους, όπως επίσης και με την επίδοση των μαθητών στη διάρκεια των σπουδών τους. Το ποσοστό των αποφοίτων Γυμνασίου που συνεχίζει τις σπουδές του στο Λύκειο, όπως επίσης και το ποσοστό των νέων σε ηλικία Λυκείου που βρίσκεται στο σχολικό σύστημα, δείχνει το βαθμό επέκτασης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης διαχρονικά όλο και σε μεγαλύτερο αριθμό νέων.

2.1 Γυμνάσιο

Στα πρώτα 10 χρόνια λειτουργίας του Γυμνασίου, η αναλογία μαθητών ανά καθηγητή, κυμαινόμενη από 14 μέχρι 21 μαθητές, μπορεί να θεωρηθεί γενικά καλή. Στη δεκαετία όμως του 1940 και 1950, η αναλογία χειροτέρευσε, ανερχόμενη σε 32-33 μαθητές ανά καθηγητή, λόγω της ταχύτατης αύξησης του αριθμού των μαθητών, με στασιμότητα ή μείωση του αριθμού των καθηγητών. Παρουσιάζεται όμως βελτιωμένη τις επόμενες δύο δεκαετίες με 25-29 μαθητές ανά καθηγητή, τόσο γιατί ο αριθμός των μαθητών σταθεροποιήθηκε όσο και γιατί ο αριθμός των καθηγητών αυξήθηκε (Πίνακας 7). Ο αδρός αυτός δείκτης δεν λαμβάνει βέβαια υπόψη την σύνθεση του διδακτικού προσωπικού από πλευράς ειδικοτήτων, που φυσικά παίζει σημαντικό ρόλο στην ποιότητα της εκπαίδευσης.

Πίνακας 7: Αναλογία Μαθητών ανά Καθηγητή στο Γυμνάσιο Κυθήρων (Επιλεγμένα Σχολικά Έτη)

Σχολικό Έτος	Αριθμός Μαθητών	Αριθμός Καθηγητών	Αριθμός Μαθητών ανά Καθηγητή
1921-1922	42	2	21
1922-1923	59	4	15
1923-1924	84	6	14
1930-1931	131	7	19
1940-1941	195	6	32
1950-1951	164	5	33
1960-1961	200	8	25
1970-1971	203	7	29

Πηγή: Επεξεργασία Δεδομένων από το Αρχείο Γυμνασίου Κυθήρων

Η συσχέτιση των εισαγομένων ενός έτους με τους απόφοιτους 6 έτη αργότερα για το εξατάξιο Γυμνάσιο και 3 έτη αργότερα για το τριτάξιο Γυμνάσιο δίνει ένα αδρό δείκτη της επίδοσης των μαθητών και της έφεσης για μάθηση. Ο δείκτης αυτός αντανακλά, μεταξύ άλλων, κυρίως την εγκατάληψη του σχολείου, αλλά επίσης την καθυστέρηση στην προαγωγή από τάξη σε τάξη, όπως επίσης την μεταγραφή σε άλλα σχολεία. Έχει υπολογιστεί

ένας τέτοιος δείκτης που καλύπτει για επιλεγμένα έτη όλη την περίοδο λειτουργίας του Γυμνασίου μέχρι σήμερα (Πίνακας 8). Όπως μπορεί να παρατηρηθεί, τα πρώτα χρόνια, η “διαρροή” κατά τη διάρκεια των σπουδών ήταν σημαντική. Αναφέρουμε ενδεικτικά ότι, το σχολικό έτος 1930-31, μόνο το 53% από τους εισαγόμενους και τυχόν καθυστερημένους των προηγούμενων ετών απεφοίτησε στην διάρκεια του κανονικού χρόνου των 6 ετών.

Από την άλλη μεριά, το σχολικό έτος 1940-41, λόγω, όπως φαίνεται, καθυστέρησης ορισμένου αριθμού μαθητών τα προηγούμενα χρόνια, ή ακόμα και πιθανής κατάταξης ορισμένων σε μεγαλύτερες τάξεις, συσσωρεύτηκαν στην ΣΤ τάξη του έτους αυτού περισσότεροι από τους εισαχθέντες έξι χρόνια πριν, με αποτέλεσμα οι απολύσιμοι να υπερβαίνουν τους προ εξαετίας εισαχθέντες κατά 17%. Ανάμεσα στα δυο φύλα, η διαρροή των κοριτσιών ήταν πολύ υψηλότερη από την διαρροή των αγοριών, δεδομένου ότι, το σχολικό έτος 1930-31, απεφοίτησε μόνο το 17% των κοριτσιών, και, το σχολικό έτος 1940-41, το 43%, με τα αντίστοιχα ποσοστά αποφοίτησης 61% και 90%, για τα αγόρια.

Από τη δεκαετία όμως του 1950 μέχρι το πρώτο ήμισυ της δεκαετίας του 1970, τελευταία περίοδο λειτουργίας του εξατάξιου Γυμνασίου, τα πράγματα αλλάζουν δραματικά. Μεταξύ 1940 και 1950, λόγω του πολέμου και της συνακόλουθης ανώμαλης πολιτικής κατάστασης, ο δείκτης αποφοίτων/εισαγομένων/ πέφτει σε πολύ χαμηλά επίπεδα, με αποτέλεσμα να αποφοιτήσει, το σχολικό έτος 1950-51, μόνο το 25% των εισαχθέντων 6 χρόνια πριν. Στα επόμενα έτη, το ποσοστό αυτό άρχισε να αυξάνεται ώστε το σχολικό έτος 1970-71 να φτάσει στο 37,5%.

Την περίοδο αυτή αντιστρέφεται και η εξέλιξη των ποσοστών αποφοίτησης μεταξύ των δυο φύλων, με συνέπεια να αποφοιτήσει κανονικά, το σχολικό έτος 1950-51, το 50% των εισαχθέντων κοριτσιών σε σύγκριση με 21% των αγοριών. Η γυναικεία αυτή υπεροχή στην σχολική επίδοση συνεχίστηκε και στα επόμενα χρόνια με μικρότερη όμως απόσταση από εκείνη των αγοριών. Έτσι, το σχολικό έτος 1960-61 και 1970-71, ο δείκτης αυτός έμεινε σχεδόν αμετάβλητος για τα κορίτσια στο 39% περίπου, ενώ για τα αγόρια αυξήθηκε αντίστοιχα στο 33% και 37%, με αποτέλεσμα την μεγάλη σύγκλιση των δεικτών των δυο φύλων.

Συμπερασματικά, στην διάρκεια λειτουργίας του εξατάξιου Γυμνασίου, το ποσοστό αποφοίτησης των εισαγομένων ήταν σχετικά μικρό, ιδιαίτερα προς τα τελευταία χρόνια της λειτουργίας του. Οι διαρροές ή καθυστερήσεις στην αποπεράτωση των σπουδών τους ήταν αρκετά μεγάλες, τόσο για τα αγόρια όσο και για τα κορίτσια.

Μετά την καθιέρωση της εννεαετούς υποχρεωτικής φοίτησης και την μετατροπή του Γυμνασίου σε τριτάξιο, η αναλογία αποφοίτων/εισαγομένων έχει, όπως ήταν αναμενόμενο, αυξηθεί, αν και στην περίοδο 1980-1990 είναι πολύ μικρότερη (70% - 74%) από ότι στα πρόσφατα χρόνια (86% -

Πίνακας 8: ΑριθμόςΕισαγομένων και Αποφοίτων στο Γυμνασιο Κυθήρων για Επιλεγμένα Σχολικά Έτη

Σχολικό Έτος	Α τάξεως		ΣΤ Τάξεως Εξατάξιου		Γ Τάξεως Τριτάξιου		Αναλογία (%) αποφοίτων/εισαγομένων 6 χρόνια νωρίτερα για διτάξιο και 3 χρόνια νωρίτερα για 3τάξιο	
	Σύνολο	Άρρενες	Θήλειες	Άρρενες	Θήλειες	Σύνολο	Άρρενες	Θήλειες
1925-26	34	28	6					
1930-31			18	17	1		52.9	60.7
1935-36	19	12	7					
1940-41			17	14	3		89.5	116.7
1945-46	56	48	8					
1950-51			14	10	4		25	20.8
1955-56	34	21	13					
1960-61			12	7	5		35.3	33.3
1965-66	48	30	18					
1970-71			18	11	7		37.5	36.7
1978-79	40	24	16					
1980-81 ¹						28	15	13
1983-84	27	13	14					
1985-86						21	8	13
1988-89	35	23	12					
1990-91						26	15	11
1993-94	29	16	13					
1995-96						25	13	12
1997-98	37	17	20					
1998-99	26	11	15					
1999-00						33	15	18
							89.2	88.2
								90

Πηγές: Αρχείο Γυμνασίου Κυθήρων
Κυθηραϊκή Επιθεώρησης, 1923
Σπύρου Σιάδη, Το Διδακτήριο του Γυμνασίου Κυθήρων,1934

1. Από το σχολικό έτος 1980-81 ο αριθμός των μαθητών και των αποφοίτων αναφέρεται στο τριτάξιο γυμνάσιο

89%). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η διαφοροποίηση μεταξύ αγοριών και κοριτσιών. Ενώ τα κορίτσια έχουν υψηλό ποσοστό από το 1980 και μετά μέχρι σήμερα (81% το σχολικό έτος 1980-81, και 90% - 93% στην μετέπειτα περίοδο), το ποσοστό αποφοίτησης των αγοριών είναι πολύ μικρότερο αρχικά (62% - 65%, στη δεκαετία 1980-1990), ενώ αργότερα συγκλίνει προς εκείνο των κοριτσιών (81% το 1995-96 και 88% το σχολικό έτος 1999-2000).

Το συμπέρασμα που προκύπτει από αυτή την ανάλυση είναι ότι, λαμβάνοντας υπόψη και το γεγονός ότι στο τριτάξιο Γυμνάσιο δεν υπάρχουν ουσιαστικές καθυστερήσεις στην προαγωγή των μαθητών, υπάρχει μια σημαντική εγκατάλειψη των γυμνασιακών σπουδών, παρά τον υποχρεωτικό τους χαρακτήρα μέχρι την ηλικία των 15 ετών. Η εγκατάλειψη είναι πολύ υψηλή για τα αγόρια (35-40% στην περίοδο 1980-1990 και 10-20% μετά), σε αντίθεση με μια πολύ μικρή εγκατάλειψη εκ μέρους των κοριτσιών (7-10% για το μεγαλύτερο μέρος της περιόδου). Αυτό είναι μια ένδειξη της μεγαλύτερης επιθυμίας και προσπάθειας των κοριτσιών για την κανονική αποπεράτωση των γυμνασιακών τους σπουδών.

Ένα μέτρο της τελικής επίδοσης των μαθητών ως ομάδας, που αντικατοπτρίζει εν μέρει και την ποιότητα του έργου του διδακτικού προσωπικού, είναι ο μέσος βαθμός κατά την αποφοίτησή τους, όπως επίσης και η κατανομή των μαθητών ανάλογα με το ύψος του βαθμού τους. Από το 1950 μέχρι το 1970, ο μέσος βαθμός των 5-8 αρρένων μαθητών της ΣΤ τάξεως έμεινε σχεδόν σταθερός (14,11, 13,58 και 14,10, αντίστοιχα τα σχολικά έτη 1950-51, 1960-61 και 1970-71), ενώ ο μέσος βαθμός των 4-6 μαθητριών είναι υψηλότερος και διαχρονικά πιο ευμετάβλητος (14,25, 15,7 και 15,10, αντίστοιχα τα τρία σχολικά έτη) (Πίνακας 9).

Όσον αφορά την βαθμολογική κατανομή των μαθητών και μαθητριών, βαθμό άνω του 19 είχε το 14,3% των αγοριών (1 μαθητής), το σχολικό έτος 1960-61, και κανείς στα άλλα δυο έτη, ενώ δεν υπήρχαν καθόλου κορίτσια σε αυτή την βαθμολογική κλίμακα σε κανένα από τα τρία σχολικά έτη. Στο επόμενο όμως βαθμολογικό κλιμάκιο 17-19, εντάσσονται αυξανόμενα ποσοστά μαθητριών, 16,7%, 20% και 25%, με αντίστοιχα ποσοστά για τα αγόρια 0%, 0% και 12,5%. Τέλος, κανείς μαθητής ή μαθήτρια δεν απερρίφθη στα τρία αυτά χρόνια. Σε γενικές γραμμές, τα δεδομένα αυτά δείχνουν τη συνεχή και αυξανόμενη υπεροχή των κοριτσιών έναντι των αγοριών στην επίδοση των σπουδών τους. Ανάλογη περίπτωση είναι η υπεροχή των μαθητριών έναντι των μαθητών και στο Τριτάξιο Γυμνάσιο, τα σχολικά έτη 1980-81, 1990-91, και 1999-2000, τόσο ως προς το μέσο όρο της βαθμολογίας, όσον και ως προς τη κατανομή στην βαθμολογική κλίμακα.

Τέλος, ένας δείκτης της έφεσης για μάθηση και συνέχιση των σπουδών στο Λύκειο, που είναι αποτέλεσμα της επιλογής των μαθητών και των γονιών τους, είναι το ποσοστό των αποφοίτων Γυμνασίου που εισάγονται

Πίνακας 9: Κατανομή Μαθητών ΣΤ τάξεως Εξατάξιου και Γ τάξεως Τριτάξιου Γυμνασίου Κυθήρων κατά Κλίμακα Βαθμών (Ποσοστιαία Κατανομή %)

Κλίμακα Βαθμών	ΣΤ Τάξη Εξατάξιου γυμνασίου						Γ Τάξη Τριτάξιου Γυμνασίου					
	Αρρένες			Θήλειες			Αρρένες			Θήλειες		
	1950/51	1960/61	1970/71	1950/51	1960/61	1970/71	1980/81	1990/91	1999/2000	1980/81	1990/91	1999/2000
Πάνω από 19	0.0	14.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
17-19	0.0	0.0	12.5	16.7	20.0	25.0	23.5	20.0	20.0	18.2	36.3	25.0
15-17	40.0	14.3	12.5	16.7	60.0	0.0	11.8	53.3	20.0	36.4	27.3	20.0
13-15	40.0	28.6	50.0	50.0	20.0	50.0	23.5	20.0	20.0	27.2	27.3	20.0
10-13	20.0	42.8	25.0	16.6	0.0	25.0	4.2	6.7	40.0	9.1	9.1	25.0
(ΑΠΟΡΡΙΠΤΕΤΑΙ)	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
ΣΥΝΟΛΟ	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Μέσος όρος βαθμού	14.11	13.58	14.10	14.25	15.70	15.10	14.09	15.33	14.24	14.40	15.87	15.50
Αριθμός μαθητών	5	7	8	6	5	4	17	15	15	11	11	20

Πηγή: Πειξεργασία Δεδομένων από Αρχείο Γυμνασίου Κυθήρων

στο Λύκειο. Ο δείκτης αυτός υπολογίστηκε για τρία διακεκριμένα σχολικά έτη, 1980-81, 1990-91 και 1997-98 (Πίνακας 10). Στην μεταβατική περίοδο από το Γυμνάσιο στο Λύκειο, φαίνεται ότι υπάρχουν, κατά καιρούς, ορισμένες καθυστερήσεις στους μαθητές των Κυθήρων. Μαρτυρία του φαινομένου αυτού αποτελεί το ποσοστό των εισαγομένων όταν πλησιάζει ή ξεπερνά το 100% των αποφοίτων Γυμνασίου του ίδιου έτους, λαμβάνοντας υπόψη ότι εγγραφές μαθητών στο Λύκειο Κυθήρων από άλλα Γυμνάσια, αν υπάρχουν, είναι ασήμαντες. Η περιστασιακή αυτή ή ίσως τυχαία αναβολή εγγραφής στο Λύκειο παρατηρείται και στα δύο τελευταία σχολικά έτη του πίνακα 10, την πρώτη φορά για τις μαθήτριες με ποσοστό εισαγομένων/ αποφοίτων 127,3% και την δεύτερη φορά για τους μαθητές με ποσοστό 100%.

Η αναποφασιστικότητα αυτή που μπορεί να είναι απόρροια κάποιας αμφιβολίας, ιδιαίτερα εκ μέρους των κοριτσιών, για την αξία, επαγγελματική ή μη, συνέχισης των σπουδών στο Λύκειο είναι σε ορισμένα χρόνια πολύ έντονη. Το σχολικό έτος 1995-96 π.χ. εισήχθησαν στο Λύκειο 76% περισσότεροι μαθητές σε σύγκριση με τον αριθμό των αποφοίτων Γυμνασίου του ίδιου έτους. Για τα αγόρια η υπέρβαση αυτή ήταν 54%, ενώ τα εισαχθέντα κορίτσια ήταν διπλάσια των αποφοίτων. Ο δισταγμός αυτός σηματοδοτείται και αντιστρόφως, από ένα πολύ μικρό ποσοστό εισαγωγής, όπως π.χ. το σχολικό έτος 1999-2000, που για τις μαθήτριες ήταν 61%.

2.2 Λύκειο

Το Λύκειο Κυθήρων έχει ήδη από το 1980 μια πολύ καλή αναλογία μαθητών ανά καθηγητή, παρά το γνωστό πρόβλημα του διορισμού καθηγητών, οι οποίοι σύντομα αποσπώνται σε άλλα σχολεία. Το σχολικό έτος 1997-98, αναλογούσαν 8 μαθητές ανά καθηγητή. Το μέγεθος της αναλογίας αυτής είναι συνάρτηση τόσο της μεταβολής του αριθμού των μαθητών όσο και της μεταβολής του αριθμού των καθηγητών. Θα πρέπει επί του προκειμένου να ληφθεί υπόψη, όπως θα δούμε πιο κάτω, ότι, ενώ στο Λύκειο Κυθήρων ο αριθμός των μαθητών μειώθηκε ελαφρώς, στη δεκαετία 1980-1990, υπήρξε ταυτόχρονα μια αύξηση του διδακτικού προσωπικού κατά 57%. Μετά όμως την έξαρση αυτή του διορισμού καθηγητών, το διδακτικό προσωπικό έμεινε σταθερό στην δεκαετία του 1990.

Όπως και στην περίπτωση του Γυμνασίου, ο βαθμός συγκράτησης ή η έκταση διαρροής των μαθητών από το Λύκειο εκφράζεται από την αναλογία των αποφοίτων επί του αριθμού των εισαγομένων 3 σχολικά έτη ενωρίτερα. Οι σχετικοί υπολογισμοί, δείχνουν και για τα δύο φύλα μεγάλες διακυμάνσεις, χωρίς την εμφάνιση οποιασδήποτε διαχρονικής τάσης στην εξέλιξη της αναλογίας αυτής. Από την έναρξη λειτουργίας του Λυκείου μέχρι σήμερα, η αναλογία για τα δύο φύλα μαζί κυμαίνεται μεταξύ 52% και

Πίνακας 10. Απόφοιτοι Γυμνασίου Κυθήρων και Εισαγόμενοι στο Λύκειο Κυθήρων (Για Επιλεγμένα Σχολικά Έτη)

	Άρρενες			Θήλεις			Σύνολο		
	1980-81	1990-91	1997-98 ¹	1980-81	1990-91	1997-98 ¹	1980-81	1990-91	1997-98 ¹
Απόφοιτοι Γυμνασίου	15	15	15	13	11	18	28	26	33
Εισαγόμενοι στο Λύκειο	13	11	15	11	14	11	24	25	26
Εισαγόμενοι ως Ποσοστό των Αποφοίτων	86.7	73.3	100	84.6	127.3	61.1	85.7	96.2	78.8

Πηγή: Επεξεργασία από Δεδομένα Αρχείου Λυκείου Κυθήρων 1/ 1999-2000

79% (Πίνακας 11). Στα πρώτα χρόνια λειτουργίας του Λυκείου υπήρχε μια ελαφρά υπεροχή των αγοριών, ενώ από εκεί και πέρα, τουλάχιστον για τα έτη που αναφέρονται στον πίνακα 11, με εξαίρεση το σχολικό έτος 1999-2000, η αναλογία αποφοίτων/εισαγομένων είναι γενικώς πολύ υψηλότερη για τα κορίτσια.

Πίνακας 11: Αριθμός Εισαγομένων και Απόφοιτων στο Λύκειο Κυθήρων για Επιλεγμένα Σχολικά Έτη

Σχολικό έτος	Εισαγόμενοι			Απολύομενοι			Αναλογία αποφοίτων / εισαγομένων 3 χρόνια νωρίτερα		
	Αρρ.	Θηλ.	Σύνολο	Αρρ.	Θηλ.	Σύνολο	Αρρ.	Θηλ.	Σύνολο
1978-79	11	21	32	10	26	36			
1980-81	13	11	24	8	15	23	72.7	71.4	71.9
1982-83	20	12	32	9	10	19	69.2	90.9	79.2
1985-86	19	18	37	5	11	16			
1988-89	12	19	31	5	12	17			
1990-91	11	14	25	6	10	16	50.0	52.6	51.6
1992-93	10	9	19	5	11	16	45.4	78.6	64.0
1995-96	20	24	44	13	13	26			
1997-98	14	15	29	14	19	33	70.0	79.2	75.0
1999-00	15	11	26	9	7	16	64.3	46.7	55.2

Πηγή: Αρχείο Λυκείου Κυθήρων

Πιο αναλυτικά, μόνο το 72% των εισαχθέντων, το 1980-81, και το 52% των εισαχθέντων το 1990-91 τελείωσαν το Λύκειο κανονικά στο τέλος του τρίτου έτους των σπουδών. Η αναλογία βελτιώνεται σε πολύ μεγάλο βαθμό το σχολικό έτος 1997-98, ανερχόμενη στο 75%, με μια υπεροχή των κοριτσιών. Στις περισσότερες περιπτώσεις, τα ποσοστά αυτά είναι πολύ υψηλότερα από τα ποσοστά των μαθητριών στο μαθητικό πληθυσμό, αντικατοπτρίζοντας την σχετικά μεγαλύτερη επιμέλεια των μαθητριών για την κανονική αποφοίτησή τους.

Στα 5 από τα 10 σχολικά έτη του πίνακα 11, ο αριθμός των εισαγομένων μαθητριών είναι μεγαλύτερος από τον αριθμό των εισαγομένων μαθητών, και σε 6 από τα 10 σχολικά έτη, ο αριθμός του συνολικού μαθητικού πληθυσμού των κοριτσιών υπερβαίνει εκείνον των αγοριών (δεν εμφανίζεται στον πίνακα 11). Τέλος, στα 8 από τα 10 σχολικά έτη, οι απολύομενες μαθήτριες είναι κατά πολύ περισσότερες από τους απολύομενους μαθητές, υπερβαίνοντας την αναλογία αγοριών και κοριτσιών στο μαθητικό πληθυσμό. Συγκρίνοντας τις διαρροές μαθητών μεταξύ Γυμνασίου και Λυκείου, τουλάχιστον για τα σχολικά έτη 1990-91 και 1997-98, οι διαρροές από το Λύκειο είναι γενικά μεγαλύτερες σε σύγκριση με τις διαρροές από το Γυμνάσιο (Πίνακες 8 και 11).

Ο πληθυσμός των νέων σε ηλικία λυκείου²⁷ μειώθηκε, στην δεκαετία 1981-1991, κατά 37% περίπου, με έντονη διαφοροποίηση μεταξύ των δύο φύλων (μείωση αρρένων 55% και θηλέων 11%). Δεδομένου ότι ο αριθμός των μαθητών μειώθηκε επίσης κατά μικρό ποσοστό (4,6%), η τρομακτική αύξηση της αναλογίας των μαθητών στον πληθυσμό των νέων σε ηλικία λυκείου από 38%, το σχολικό έτος 1980-81, σε 57% το σχολικό έτος 1990-91, οφείλεται αποκλειστικά στη μείωση του πληθυσμού και δεν είναι αποτέλεσμα ενός ξαφνικού ενθουσιασμού για μάθηση. Αντίθετα, στην περίοδο αυτή, η αύξηση του ποσοστού εισαγωγής μαθητών στο σύνολο των Λυκείων της χώρας οφείλεται, όπως θα δούμε πιο κάτω, στη μεγαλύτερη εισροή νέων και όχι στη δημογραφική χειροτέρευση. Η επιθυμία των μαθητών για εισαγωγή στο Λύκειο Κυθήρων φαίνεται να εντάθηκε με κάποια καθυστέρηση, όπως δείχνει η αύξησή τους κατά 42% στην περίοδο 1991-98 (58% οι αρρένες και 30% οι θήλεις) (Πίνακας 12).

Αναφορικά με την βαθμολογική επίδοση των μαθητών των 3 τάξεων του Λυκείου Κυθήρων, τα δεδομένα των πρόσφατων ετών δείχνουν μια τάση χειροτέρευσης τόσο για τα αγόρια όσο και για τα κορίτσια, με τη διαφορά ότι τα κορίτσια ξεκινούν από υψηλότερο επίπεδο. Ο μέσος βαθμός των αρρένων από 13,28, το σχολικό έτος 1997-98, μειώνεται σε 12,61 το επόμενο έτος και σε 12,37 το 1999-2000, με αντίστοιχους βαθμούς των θηλέων 14,32, 14,19 και 13,46 (Πίνακας 13). Η τάση αυτή αντικατοπτρίζεται για τα δύο φύλα μαζί στη Γ τάξη του Λυκείου, αφού για τα αγόρια είχε προηγηθεί μια βελτίωση το 1998-99. Αντίθετα, στην Β τάξη, μετά από μια πτώση της βαθμολογίας και στα δύο φύλα οι βαθμοί βελτιώνονται το σχολικό έτος 1999-2000. Στην Α, τέλος, τάξη οι βαθμοί των αρρένων πρώτα χειροτερεύουν διαχρονικά και μετά βελτιώνονται, ενώ των θηλέων πρώτα βελτιώνονται και μετά χειροτερεύουν.

Ο μέσος όρος της βαθμολογίας των τριών πιο πάνω σχολικών ετών είναι σε όλες τις τάξεις υψηλότερος για τα κορίτσια, περισσότερο όμως στη Β και Γ τάξη που διαφέρει αντίστοιχα κατά 1,5 και 1,3 μονάδες. Ως αποτέλεσμα, ο συνολικός μέσος βαθμός για τις τρεις τάξεις και τα τρία σχολικά έτη μαζί είναι 12,8 για τα αγόρια και 14,0 για τα κορίτσια, δίνοντας ένα μέσο βαθμό για τα δύο φύλα 13,4. Η κατανομή των μαθητών στην κλίμακα της βαθμολογίας δείχνει επίσης τη σχετικά υψηλότερη μέση επίδοση των κοριτσιών. Παρά το γεγονός ότι στα τρία υπό εξέταση χρόνια δεν υπάρχει καμιά μαθήτρια με βαθμό άνω του 19, ενώ υπάρχουν 3 μαθητές, βαθμούς 15-19 είχαν 45 μαθήτριες και μόνο 17 μαθητές, από ένα σχεδόν ισόποσο σύνολο μαθητών και μαθητριών. Τέλος, έχουν απορριφθεί 9 μαθήτριες έναντι 14 μαθητών (Πίνακας 14).

27. Ενώ η ηλικία λυκείου είναι 15-17 χρόνια, χρησιμοποιούμε το κλιμάκιο 15-19, γιατί έτσι δίδονται τα στατιστικά δεδομένα.

Πίνακας 12: Πληθυσμός σε Ηλικία Λυκείου και Αριθμός Μαθητών Λυκείου Κυθέρων για Επιλεγμένα Έτη

Φύλο	Πληθυσμός 15-19 Ετών ¹			Αριθμός Μαθητών Λυκείου				Ποσοστό (%) Μαθητών Λυκείου επί Αντίστοιχου Πληθυσμού				Ποσοστιαία Μεταβολή (%)					
	1981		1991	1980-81		1990-91	1997-98	1980-81		1990-91	1997-98	1981-91		1991-98	1981-91		1991-98
	171	108	-	65	62	88	38.0	57.4	-	-36.8	-	-4.6	41.9				
Άρρενες	100	45	-	30	26	41	30.0	57.8	-	-55.0	-	-13.3	57.7				
Θήλειες	71	63	-	35	36	47	49.3	57.1	-	-11.3	-	2.9	30.5				

Πηγή: Επεξεργασία από Δεδομένα του Αρχείου του Λυκείου Κυθέρων ΕΣΥΕ, Απογραφή Πληθυσμού 1981,1991

1. Η ηλικία Λυκείου είναι 15-17, αλλά τα στοιχεία του πληθυσμού δίδονται για το κλιμάκιο 15-19 ετών.

Πίνακας 13: Μέση Βαθμολογία Μαθητών Λυκείου Κυθήρων κατά Τάξη, για Επιλεγμένα Σχολικά Έτη

	Σχολικό έτος			Μέσος όρος βαθμολογίας 3 ετών	Αριθμός μαθητών			Σύνολο μαθητών 3 ετών
	1997-98	1998-99	1999-00		1997-98	1998-99	1999-00	
	A! Τάξη							
Αρρενες	13.07	12.82	13.55	13.16	14	13	15	42
Θήλεις	12.8	14.44	13.01	13.54	14	18	11	43
Σύνολο	12.94	13.76	13.32	13.55	28	31	26	85
B! Τάξη								
Αρρενες	12.86	11.07	11.68	11.86	12	12	13	37
Θήλεις	13.97	12.66	13.19	13.36	13	7	17	37
Σύνολο	13.44	11.66	12.54	12.62	25	19	30	74
Γ! Τάξη								
Αρρενες	13.86	14.18	12.67	13.63	14	10	9	33
Θήλεις	15.69	14.7	12.91	14.86	19	12	7	38
Σύνολο	14.91	14.47	12.83	14.3	33	22	16	71
Μέση βαθμολογία τριών τάξεων								
Αρρενες	13.28	12.61	12.37	12.77	40	35	38	113
Θήλεις	14.32	14.19	13.46	14.03	46	37	34	117

Πηγή: Επεξεργασία από δεδομένα Αρχείου του Λυκείου Κυθήρων

Πίνακας 14: Κατανομή Μαθητών Λυκείου κατά Βαθμολογική Κλίμακα για Επιλεγμένα Σχολικά Έτη (σύνολο τριών ετών)

Κλίμακα βαθμολογίας	Άρρενες			Θηλείς			Σύνολο			Σύνολο τριών ετών		
	Σχολικά έτη			Σχολικά έτη			Σχολικά έτη			Άρρενες	Θηλείς	Σύνολο
	1997-98	1998-99	1999-00	1997-98	1998-99	1999-00	1997-98	1998-99	1999-00			
Πάνω από 19	0	1	2	0	0	0	0	1	2	3	0	3
15-19	8	5	4	19	16	10	27	21	14	17	45	62
έως 15	29	24	26	23	20	20	52	44	46	79	63	142
Απορρίπτονται	3	5	6	4	1	4	7	6	10	14	9	23
Μέσος όρος βαθμολογίας	13.28	12.61	12.37	14.03	14.19	13.46	13.84	13.42	12.87	12.77	14.03	13.41
Αριθμός μαθητών	40	35	38	46	37	34	86	72	72	113	117	230

Πηγή: Επεξεργασία από δεδομένα Αρχείου του Λυκείου Κυθήρων

Συμπερασματικά, εκτός εξαιρέσεων, η διαρροή από το Λύκειο Κυθήρων είναι σχετικά υψηλή, κυμαινόμενη για το σύνολο των μαθητών από 20%-48% περίπου. Είναι αξιοπαρατήρητος ο ετεροχρονισμός που παρουσιάζεται ορισμένα σχολικά έτη στο βαθμό διατήρησης, ή αντίστροφα στο βαθμό διαρροής, μεταξύ των δύο φύλων, όπως π.χ. τα σχολικά έτη 1982-83, 1992-93 και 1999-2000. Πρέπει εδώ, για μια ακόμη φορά, να επαναληφθεί το εγγενές στατιστικό πρόβλημα της μεταβολής μικρών αριθμών, που μπορεί να διαφοροποιεί ουσιαστικά τις εξελίξεις των αναλογιών αποφοίτων/εισαγομένων, ένεκα τυχαίων γεγονότων.

IV. ΣΥΓΚΡΙΣΕΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΥΘΗΡΩΝ ΜΕ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Στο τμήμα αυτό τα δεδομένα και οι υπολογισμοί για το Γυμνάσιο και το Λύκειο Κυθήρων συγκρίνονται με αντίστοιχα στοιχεία του μέσου όρου όλων των Γυμνασίων και Γενικών Λυκείων της χώρας και των Ιόνιων Νησιών. Στην έκταση που αυτό είναι δυνατό, το Λύκειο Κυθήρων συγκρίνεται επίσης με τα δεδομένα μεμονωμένων Λυκείων από διάφορες περιοχές της χώρας για τα οποία έχουν γίνει αντίστοιχοι υπολογισμοί από άλλες έρευνες.

1. Γυμνάσιο Κυθήρων, Σύνολο Χώρας, Ιόνια Νησιά

Συγκρίνοντας τους πιο πάνω ποιοτικούς δείκτες, όπως υπολογίστηκαν για το Γυμνάσιο Κυθήρων, μπορεί να παρατηρηθεί ότι ο αριθμός των μαθητών ανά καθηγητή έχει βελτιωθεί διαδοχικά, από το 1980, τόσο στο Γυμνάσιο Κυθήρων όσο και στο σύνολο των Γυμνασίων της Ελλάδας και των Ιόνιων Νησιών, για να φθάσει, το σχολικό έτος 1997-98, στους 9 μαθητές ανά καθηγητή στα Κύθηρα και στα Ιόνια Νησιά και στους 11 μαθητές ανά καθηγητή στο σύνολο της χώρας (Πίνακας 15). Είναι φανερό, ότι από την άποψη αυτή το Γυμνάσιο Κυθήρων είναι σε καλύτερη θέση από το μέσο όρο των Γυμνασίων της χώρας. Μεταξύ 1980 και 1990, η βελτίωση της αναλογίας στο Γυμνάσιο Κυθήρων οφείλεται εν μέρει στη μείωση των μαθητών κατά 7%, αλλά κυρίως στην αύξηση των καθηγητών κατά 25%, ενώ στην περίοδο 1990-1997 τόσο ο αριθμός των μαθητών όσο και ο αριθμός των καθηγητών έμεινε αμετάβλητος.

Στο σύνολο όμως των Γυμνασίων της χώρας, η αναλογία βελτιώθηκε αποκλειστικά λόγω μιας γενναίας αύξησης των καθηγητών μεταξύ 1980 και 1990, ενώ στην συνέχεια η βελτίωση οφείλεται στην σημαντική μείωση του μαθητικού πληθυσμού της χώρας κατά 16,9% και στη μικρή αύξηση κατά 9,9% του αριθμού των καθηγητών. Σε ανάλογες εξελίξεις του αριθμού των μαθητών και καθηγητών οφείλεται και η βελτίωση της αναλογίας στα Ιόνια

Πίνακας 15: Συγκριτική Εξέλιξη Αριθμού Μαθητών και Διδακτικού Προσωπικού στο Γυμνάσιο Κυθήρων, στην Ελλάδα και στα Ιόνια Νησιά

	Αριθμός μαθητών			Αριθμός καθηγητών			Αριθμός μαθητών ανά καθηγητή			Ποσοστιαία μεταβολή (%)			
	1980-81	1990-91	1997-98	1980-81	1990-91	1997-98	1980-81	1990-91	1997-98	80/81-90/91	90/91-97/98	80/81-90/91	90/91-97/98
Κύθηρα	100	93	93	8	10	10	13	9	9	-7,0	0,0	25,0	0,0
Ελλάδα	423685	444263	369063	19662	30163	33147	22	15	11	4,8	-16,9	53,4	9,9
Ιόνια Νησιά	7503	8047	7100	380	651	797	20	12	9	7,2	-11,8	71,3	22,4

Πηγές: Επεξεργασία από δεδομένα Αρχείου του Γυμνασίου Κυθήρων
 ΕΣΥΕ, Στατιστική της Εκπαίδευσης (διάφορα τεύχη)
 ΕΣΥΕ, Αδμοσίευτα στοιχεία

1. 1988-99

Νησιά, αλλά με πολύ ταχύτερη αύξηση του αριθμού των καθηγητών και μικρότερη μείωση του αριθμού των μαθητών.

Η συγκράτηση των μαθητών στο σχολικό σύστημα του Γυμνασίου και η ομαλή αποφοίτησή τους χωρίς καθυστερήσεις εκφράζεται, όπως είδαμε, με την αναλογία αποφοίτων/εισαγομένων. Συγκρίνοντας τους σχετικούς δείκτες του Γυμνασίου Κυθήρων, με εκείνους του μέσου όρου των Γυμνασίων της Ελλάδας και των Ιόνιων Νησιών διαπιστώνουμε τα εξής: Το σχολικό έτος 1980-81, ο βαθμός συγκράτησης των μαθητών και μαθητριών στο Γυμνάσιο Κυθήρων είναι παραπλήσιος με το βαθμό συγκράτησης του μέσου όρου των Γυμνασίων της χώρας, και αρκετά υψηλότερος από τον αντίστοιχο βαθμό των Ιόνιων Νησιών, ιδιαίτερα για τους άρρενες μαθητές (Πίνακας 16).

Τα πράγματα όμως αλλάζουν στην δεκαετία του 1980, με αποτέλεσμα, το ποσοστό συγκράτησης των αρρένων μαθητών του Γυμνασίου Κυθήρων να αυξηθεί από 62,5% σε 65,2%, και των μαθητριών πολύ ταχύτερα, από 81,3% σε 91,7%. Το ίδιο συνέβη και στο σύνολο της χώρας για τους άρρενες μαθητές, ενώ για τα κορίτσια, αντίθετα με τη μεταβολή στο Γυμνάσιο Κυθήρων, το ποσοστό συγκράτησης μειώθηκε από 82,8% σε 78,9%. Τέλος, η κατάσταση αλλάζει άρδην στο Γυμνάσιο Κυθήρων, στην δεκαετία του 1990, με αύξηση της αναλογίας αποφοίτων/εισαγομένων από 74,3%, το σχολικό έτος 1990-91, σε 89,2%, το σχολικό έτος 1997-98, για τα δύο φύλα μαζί. Για τους άρρενες, η αναλογία αυξήθηκε αντίστοιχα από 65,2% σε 88,2%, ενώ για τις θήλεις μειώθηκε ελαφρώς. Σε σύγκριση με τις εξελίξεις αυτές στο Γυμνάσιο Κυθήρων, η αναλογία αποφοίτων/εισαγομένων μαθητών και μαθητριών έμεινε, στην περίοδο αυτή, σταθερή στα επίπεδα του 1990 για ολόκληρη τη χώρα.

Ως αποτέλεσμα, με τη εντεινόμενη συγκράτηση των μαθητών στο σχολικό σύστημα - ή τη μείωση της διαρροής τους, που είναι η άλλη πλευρά του ίδιου νομίσματος - το Γυμνάσιο Κυθήρων ευρίσκεται σήμερα σε πολύ καλύτερη θέση από ότι ο μέσος όρος των Γυμνασίων της χώρας, μια θέση που είναι πολύ ευνοϊκότερη σε σύγκριση με εκείνη των Ιόνιων Νησιών, όπου η αναλογία αποφοίτων / εισαγομένων έμεινε σχεδόν σταθερή και σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα από ότι ο μέσος όρος της χώρας. Ας αναφερθεί ενδεικτικά, ότι, το σχολικό έτος 1999-2000, η αναλογία για το Γυμνάσιο Κυθήρων ήταν σχεδόν 90%, ενώ αρουσιάζεται μια σύγκλιση των ποσοστών μαθητών και μαθητριών, σε σύγκριση με σχεδόν 73% για την χώρα και με αυξημένη απόκλιση των δύο φύλων εις βάρος των αγοριών. Το αντίστοιχο ποσοστό για τα Ιόνια Νησιά είναι 65%, με ελαφρά σύγκλιση μεταξύ μαθητών και μαθητριών. Πάντως τα συνολικά ποσοστά του Γυμνασίου Κυθήρων είναι, και στα τρία σχολικά έτη που αναφέρονται στον πίνακα 16, υψηλότερα από τα μέσα επίπεδα της χώρας και των Ιόνιων Νησιών, τα σύνολα των οποίων έχουν παραπλήσιες αναλογίες με εκείνες της χώρας.

Πίνακας 16: Εισαχθέντες στο Γυμνάσιο και Αποφοιτήσαντες 3 Έτη Αργότερα: Κύθηρα, Ελλάδα, Ιόνια Νησιά

	Εισαχθέντες			Απόφοιτοι			Αναλογία Αποφοίτων/Εισαχθέντων (%)		
	1978-79	1988-89	1995-96	1980-81	1990-91	1997-98	1980-81	1990-91	1997-98
Κύθηρα									
Σύνολο	40	35	37 ¹	28	26	33 ²	70.0	74.3	89,2 ²
Άρρενες	24	23	17 ¹	15	15	15 ²	62.5	65.2	88,2 ²
Θήλειες	16	12	20 ¹	13	11	18 ²	81.3	91.7	90,0 ²
Ελλάδα									
Σύνολο	154067	165664	160211	111241	120652	116490	72.2	72.8	72.7
Άρρενες	82964	87686	86046	52399	59108	57719	63.2	67.4	67.1
Θήλειες	71103	77978	74165	58842	61544	58771	82.8	78.9	79.2
Ιόνια Νησιά									
Σύνολο	2716	3176	3197	1824	-	2081	67.2	-	65.1
Άρρενες	1488	1692	1716	856	-	984	57.5	-	57.3
Θήλειες	1228	1484	1481	968	-	1097	78.8	-	74.1

Πηγές: Επεξεργασία Δεδομένων Αρχείου του Γυμνασίου Κυθήρων
ΕΣΥΕ, Στατιστική της Εκπαίδευσης (Διάφορα τεύχη)
ΕΣΥΕ, Αδημοσίευτα Στοιχεία

1. 1997-98
2. 1999-00

Τέλος, σήμερα, το 80% περίπου των αποφοίτων Γυμνασίου εισάγεται στα Λύκεια, σε σύγκριση με ένα μέσο 70% για την Ελλάδα και τα Ιόνια Νησιά. Το ποσοστό όμως των κοριτσιών στο Γυμνάσιο Κυθήρων, 61%, είναι πολύ χαμηλότερο σε σύγκριση με 76% για την Ελλάδα και 79% για τα Ιόνια Νησιά. Το χαμηλό όμως ποσοστό για τα Κύθηρα φαίνεται να είναι τυχαίο, αν ληφθούν υπόψη οι σχετικές εξελίξεις των προηγούμενων δύο ετών (Πίνακας 17).

2. Λύκειο Κυθήρων, σύνολο χώρας, Ιόνια Νησιά

Στο Λύκειο Κυθήρων, το σχολικό έτος 1997-98, αναλογούσαν 8 μαθητές ανά καθηγητή, με αντίστοιχο μέσο όρο στη χώρα 13 μαθητές και στα Ιόνια Νησιά 12 μαθητές. Σχεδόν 2 φορές καλύτερη από ότι στην Ελλάδα και τα Ιόνια Νησιά ήταν η αναλογία, το σχολικό έτος 1980-81 και 1990-91 (Πίνακας 18). Η αύξηση του διδακτικού προσωπικού κατά 57% στο Λύκειο Κυθήρων, στη δεκαετία 1980-90, είναι ελαφρώς υψηλότερη από την αύξηση στη χώρα και στα Ιόνια Νησιά, ήταν αποτέλεσμα του αθρόου διορισμού καθηγητών την περίοδο αυτή σε όλη την Ελλάδα. Ο μαθητικός πληθυσμός του Λυκείου Κυθήρων μειώθηκε κατά 4,6%, στη περίοδο 1980-90, μεταβαλλόμενος αντίστροφα από ότι στην Ελλάδα και τα Ιόνια Νησιά, που είχαν αντίστοιχη αύξηση 30% και 20%. Αντίστροφη ήταν επίσης η μεταβολή του μαθητικού πληθυσμού του Λυκείου Κυθήρων και στην περίοδο 1990-97, με αύξηση κατά 42%, έναντι μείωσης στην Ελλάδα και τα Ιόνια Νησιά κατά 10% και 6% αντίστοιχα. Το διδακτικό εξάλλου προσωπικό του Λυκείου Κυθήρων σταθεροποιήθηκε στην δεκαετία του 1990, ενώ μειώθηκε, ελαφρώς κατά 1% στην Ελλάδα και αυξήθηκε ελαφρώς κατά 8% στα Ιόνια Νησιά.

Τα δύο αυτά σχολικά έτη, η απόσταση στην δυνατότητα συγκράτησης των μαθητών στο σχολικό σύστημα μεταξύ του Λυκείου Κυθήρων και του μέσου όρου των Λυκείων της Ελλάδας, όπως επίσης και του μέσου όρου των Λυκείων των Ιόνιων Νησιών, ήταν συντριπτική εις βάρος του Λυκείου Κυθήρων. Τα σχολικά έτη 1980-81 και 1990-91, απεφοίτησε, αντίστοιχα, από το Λύκειο Κυθήρων μόνο το 72% και 52% - παρόμοιο για αγόρια και κορίτσια - στο τέλος του τρίτου έτους σπουδών. Από το σύνολο των Λυκείων της χώρας απεφοίτησε, από την άλλη μεριά, το 80%, και στα δύο έτη, και από το σύνολο των Λυκείων των Ιόνιων Νησιών το 84%, το 1980-81 - με σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των δύο φύλων υπέρ των κοριτσιών (Πίνακας 19).

Προϊόντος όμως του χρόνου, τα Κύθηρα είχαν, το σχολικό έτος 1997-98, μια σύγκλιση προς τα μέσα επίπεδα της χώρας, τα οποία χειροτερεύουν συνεχώς από το 1980. Το Λύκειο Κυθήρων ξεπερνά το έτος αυτό και το μέσο επίπεδο της αναλογίας των Ιόνιων Νησιών, που και αυτή έχει χειροτερεύσει σημαντικά, ιδιαίτερα για τα κορίτσια. Η βελτίωση όμως αυτή για

Πίνακας 17: Απόφοιτοι Γυμνασίου Κυθήρων και Εισαγόμενοι στο Λύκειο Κυθήρων

	Απόφοιτοι Γυμνασίου			Εισαγόμενοι στο Λύκειο			Εισαγόμενοι ως ποσοστό των Αποφοίτων		
	1980-81	1990-91	1997-98	1980-81	1990-91	1997-98	1980-81	1990-91	1997-98
Κύθηρα									
Σύνολο	28	26	33 ¹	24	25	26 ¹	85.7	96.2	78.8
Άρρενες	15	15	15 ¹	13	11	15 ¹	86.7	73.3	100.0
Θήλειες	13	11	18 ¹	11	14	11 ¹	84.6	127.3	61.1
Ελλάδα									
Σύνολο	111241	120652	116490	76793	98259	81351	69.0	81.4	69.8
Άρρενες	52399	59108	57719	34799	44063	36530	66.4	74.5	63.3
Θήλειες	58842	61544	58771	41994	54196	44821	71.4	88.1	76.3
Ιόνια Νησιά									
Σύνολο	1824	-	2081	1142	1543	1468	62.6	-	70.5
Άρρενες	856	-	984	514	655	598	60.0	-	60.8
Θήλειες	968	-	1097	628	888	870	64.9	-	79.3

Πηγές: Επεξεργασία Δεδομένων Αρχείου του Γυμνασίου Κυθήρων
 Επεξεργασία Δεδομένων Αρχείου του Λυκείου Κυθήρων
 ΕΣΥΕ, Στατιστική της Εκπαίδευσης (Διάφορα τεύχη)
 ΕΣΥΕ, Α δημοσίευτα στοιχεία

1. 1999-00

Πίνακας 18: Συγκριτική Εξέλιξη Αριθμού Μαθητών και Διδακτικού Προσωπικού στο Λύκειο Κυθήρων, Λύκεια Ελλάδος και Ιονίων Νησιών για Επιλεγμένα Σχολικά Έτη

	Αριθμός μαθητών			Αριθμός καθηγητών			Αριθμός μαθητών ανά καθηγητή			Ποσοστιαία μεταβολή (%)		
	1980-81	1990-91	1997-98	1980-81	1990-91	1997-98	1980-81	1990-91	1997-98	Μαθητών		Καθηγητών
							80/81-90/91	90/91-97/98	80/81-90/91	90/91-97/98	90/91-97/98	
Κύθηρα	65	62	88	7	11	11	9	6	8	-4.6	41.9	57.1
Ελλάδα	196303	255352	230327	12075	18603	18428	16	14	13	30.1	-9.8	54.1
Ιόνια Νησιά	3303	3985	3728	200	297	321	17	13	12	20.6	-6.4	48.5
												8.1

Πηγή: Επεξεργασία από δεδομένα Αρχείου του Λυκείου Κυθήρων
ΕΣΥΕ, Στατιστική της Εκπαίδευσης (διάφορα τεύχη)
ΕΣΥΕ, Αδμοσίευτα στοιχεία Εκπαίδευσης

Σημείωση: Οι καθηγητές το σχολικό έτος 1999-2000 ήταν 13 και το σχολικό έτος 2000-2001 14. Απο το σχολικό έτος 1992-93 η πλειοψηφία των καθηγητών ήταν θήλειες και τις μισές σχεδόν φορές οι γυναίκες είναι διπλάσιες από τους άντρες συναδέλφους τους, ενώ πριν απο το έτος αυτό υπήρχε μόνο μια μικρή υπεραριθμία των γυναικών.

Πίνακας 19. Εισαθθέντες στο Λύκειο και Αποφοιτήσαντες 3 Χρόνια Αργότερα για Επιλεγμένα Σχολικά Έτη: Κύθηρα, Ελλάδα, Ιόνια νησιά

	Εισαθθέντες			Αποφοιτήσαντες			Αναλογία (%) αποφοιτών/εισαθθέντων		
	1978-79	1988-89	1995-96	1980-81	1990-91	1997-98	1980-81	1990-91	1997-98
Κύθηρα									
Σύνολο	32	31	44	23	16	33	71.9	51.6	75.0*
Άρρενες	11	12	20	8	6	14	72.7	50	70.0*
Θήλειες	21	19	24	15	10	19	71.4	52.6	79.2*
Ελλάδα									
Σύνολο	69376	91858	94607	57108	73030	72207	82.3	79.5	76.3
Άρρενες	33360	41217	43212	25807	31077	31669	77.4	75.4	73.3
Θήλειες	36016	50641	51395	31301	41953	40538	86.9	82.8	78.9
Ιόνια νησιά									
Σύνολο	1160	1589	1579	977	-	1166	84.2	-	73.8
Άρρενες	568	688	678	444	-	496	78.2	-	73.2
Θήλειες	592	901	901	533	-	670	90	-	74.4

Πηγή: Επεξεργασία από τα δεδομένα Αρχείου του Λυκείου Κυθίων
 ΕΣΥΕ Στατιστική της Εκπαίδευσης (διάφορα τεύχη)
 ΕΣΥΕ Αδμοσούμενα στοιχεία εκπαίδευσης

* Οι αναλογίες αυτές έχουν χειροτερεύσει δραματικά, κυρίως για τα κορίτσια, το σχολικό έτος 1999-2000, και έχουν κατέλθει αντίστοιχα στα επίπεδα του 55,2%, 64,3% και 46,7%

το Λύκειο Κυθήρων φαίνεται να ήταν πρόσκαιρη, δεδομένου ότι ο δείκτης αποφοίτων/εισαγομένων μειώθηκε, σε μεγάλο βαθμό, ιδιαίτερα για τα κορίτσια, το σχολικό έτος 1999-2000.

Οι διαρροές από τα Γυμνάσια της Ελλάδας και των Ιόνιων Νησιών είναι σχετικά μεγαλύτερες σε σύγκριση με τις διαρροές από τα Λύκεια, τα σχολικά έτη που αναφέρονται στους πίνακες 16 και 19, ενώ για τα Κύθηρα οι διαρροές είναι, μετά το 1990, σχετικά μεγαλύτερες από το Λύκειο. Στην έκταση που οι αναλογίες αυτές δεν επηρεάζονται ουσιαστικά από καθυστερήσεις στην προαγωγή ή από μεταγραφή σε άλλα σχολεία, ο μέσος μαθητής των Λυκείων της χώρας και των Ιόνιων Νησιών παίρνει πιο σοβαρά τις σπουδές στο Λύκειο από ότι στο Γυμνάσιο, ενώ ο μέσος Κυθήριος μαθητής κάνει ακριβώς το αντίστροφο, τουλάχιστον τη τελευταία δεκαετία, έχει δηλαδή σχετικά εντονότερη επιθυμία ή πίεση να τελειώσει το Γυμνάσιο από την επιθυμία να τελειώσει το Λύκειο.

Στο σύνολο της χώρας, παρατηρείται, στην δεκαετία 1981-91, μια διαχρονική αύξηση του ποσοστού του πληθυσμού 15-19 ετών που εισέρχεται στο Λύκειο. Το ποσοστό αυτό από 27,3%, το σχολικό έτος 1980-81, αυξάνεται σε 33,3% το 1990-91, ενώ μειώνεται ελαφρώς το 1997-98. Και στα τρία αυτά σχολικά έτη, το ποσοστό των κοριτσιών είναι 5 έως 10 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο από εκείνο των αγοριών (Πίνακας 20). Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι η άνοδος του γενικού ποσοστού στην διάρκεια της δεκαετίας 1981-91 οφείλεται κυρίως στην εντεινόμενη επιθυμία για συνέχιση των σπουδών, με αύξηση του αριθμού των μαθητών κατά 30,1%, έναντι μιας μικρής αύξησης κατά 6,4% του πληθυσμού των νέων. Η ελαφρά μείωση του ποσοστού στην περίοδο 1991-1998 οφείλεται στην κάμψη αυτής της επιθυμίας, δεδομένου ότι ο αριθμός των μαθητών μειώθηκε κατά 10% περίπου. Η μείωση του πληθυσμού των νέων κατά 5% περίπου δεν αρκούσε για να ενισχύσει σημαντικά το ποσοστό των μαθητών.

Σε αντίθεση με τις εξελίξεις στο σύνολο των Λυκείων της χώρας, το ποσοστό των νέων 15-19 ετών που φοιτούσε στα Λύκεια των Ιόνιων Νησιών μειώθηκε στην περίοδο 1981-91, Παρά την αύξηση του αριθμού των μαθητών κατά 20,6% - με δραματική διαφοροποίηση μεταξύ των δύο φύλων, με ποσοστό 8,4% για τα αγόρια και 31,1% για τα κορίτσια. - η μείωση του ποσοστού είναι αποτέλεσμα της ταυτόχρονης αύξησης του πληθυσμού των νέων σε ηλικία λυκείου κατά διπλάσιο περίπου ποσοστό (44,2%). Το σχολικό έτος 1997-98, αντίθετα πάλι με ότι συνέβη στην Ελλάδα συνολικά, το ποσοστό των μαθητών που βρίσκονται στο σύστημα της λυκειακής εκπαίδευσης στα Ιόνια Νησιά αυξάνεται σε μεγάλο βαθμό αντί να μειώνεται. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στην συντριπτική μείωση του πληθυσμού σε ηλικία λυκείου κατά 33,1%, έναντι μιας μικρής μείωσης του αριθμού των μαθητών κατά 6,4% περίπου.

Πίνακας 20. Πληθυσμός σε Ηλικία Λυκείου I (15-19 ετών) και Αριθμός Μαθητών Λυκείου για Επιλεγμένα Έτη: Κύθηρα, Ελλάδα, Ιόνια νησιά

	Πληθυσμός 15-19 ετών		Αριθμός μαθητών Λυκείου		Ποσοτό (%) μαθητών Λυκείου επί πληθυσμού 15-19 ετών			Ποσοστιαία μεταβολή Πληθυσμού 15-19		Ποσοστιαία μεταβολή Αριθμού Μαθητών	
	1981	1991	1990-91	1997-98	1980-81	1990-91	1997-98	1981-91	1991-98	1981-91	1991-98
Κύθηρα											
Σύνολο	171	108	62	88	38	57.4	-	-36.8	-	-4.6	41.9
Άρρενες	100	45	26	41	30	57.8	-	-55	-	-13.3	57.7
Θήλειες	71	63	36	47	49.3	57.1	-	-11.3	-	2.9	30.5
Ελλάδα											
Σύνολο	720325	766605	255352	230327	27.3	33.3	31.6	6.4	-4.8	30.1	-9.8
Άρρενες	367907	394647	112792	102540	24.7	28.6	28.5	7.3	-8.9	24.1	-9.1
Θήλειες	352418	371958	142500	127784	29.9	38.3	34.5	5.5	-0.5	35.1	-10.3
Ιόνια νησιά											
Σύνολο	10878	15684	3985	3728	30.4	25.4	35.5	44.2	-33.1	20.6	-6.4
Άρρενες	5365	7614	1654	1549	28.4	21.7	33	41.9	-38.3	8.4	-6.3
Θήλειες	5513	8070	2331	2179	32.2	28.9	37.6	46.4	-28.1	31.1	-6.5

Πηγές: Επεξεργασία από τα δεδομένα του Αρχείου του Λυκείου Κυθρήρων

ΕΣΥΕ, Στατιστική της Εκπαίδευσης (διάφορα τεύχη) και αδημοσίευστα στοιχεία

ΕΣΥΕ Απογραφή του πληθυσμού 1981, 1991

ΕΣΥΕ Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 1981, 1991, 1997

1. Η ηλικία Λυκείου είναι 15-17 αλλά τα στοιχεία του πληθυσμού δίδονται για το κλήμακο 15-19 ετών. Υποθέτοντας ότι η ηλικιακή διάρθρωση του πληθυσμού στα κλήμακα 15-17 και 15-19 δεν διαφέρει σημαντικά μεταξύ Κυθρήρων και συνόλου Ελλάδας και Ιονίων Νησιών η σύγκριση με βάση το κλήμακο 15-19 δεν αλλοιώνει τις διαφορές μεταξύ των τριών αυτών περιοχών.

Τα Κύθηρα αποτελούν από μόνα τους περίπτωση γιατί, αντίθετα με την Ελλάδα και τα Ιόνια Νησιά, υπέστησαν μια έντονη μείωση του πληθυσμού των νέων, στην περίοδο 1981-91, η οποία ήταν για τα αγόρια 5 φορές ταχύτερη από ότι για τα κορίτσια. Συνεπώς, η τεράστια αύξηση του ποσοστού των νέων που φοιτούσαν στο Λύκειο οφείλεται σε δημογραφικούς λόγους και όχι σε αύξηση της ροής των μαθητών στο Λύκειο(ο αριθμός των μαθητών μειώθηκε κατά 4,6). Την περίοδο όμως 1991-98, η ροή των μαθητών αυξήθηκε κατά 42% σε σύγκριση με την μικρή μείωση της προηγούμενης δεκαετίας.

3. Λύκειο Κυθήρων και Άλλα Λύκεια της Χώρας

Πρόσφατη μελέτη του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών(ΑΣΟΕΕ) υπό τη διεύθυνση του καθηγητή Γιάννη Πανάρετου, βασισμένη σε αντιπροσωπευτικό δείγμα 518 Λυκείων από όλη την Ελλάδα, συγκρίνει την επίδοση μαθητών με μέτρο την μέση βαθμολογία τους στις τρεις τάξεις του Λυκείου. Μεταξύ των άλλων, εμφανίζονται δυο ακραίες ομάδες 40 Λυκείων η καθεμιά. Η πρώτη περιλαμβάνει τα Λύκεια με την υψηλότερη μέση βαθμολογία, που είναι σχεδόν όλα Λύκεια με πάνω από 100 μαθητές, και η δεύτερη ομάδα τα Λύκεια με την χαμηλότερη μέση βαθμολογία, που όλα σχεδόν έχουν κάτω από 100 μαθητές. Παρουσιάζεται επίσης η κατανομή των μαθητών σε τέσσερα κλιμάκια βαθμολογίας: βαθμός πάνω από 19, 15-19, έως 15 και τέλος όσοι δεν παίρνουν ενδεικτικό ή απολυτήριο²⁸.

Στην ομάδα των 40 Λυκείων με την υψηλότερη απόδοση, ο μέσος βαθμός των τριών τάξεων κυμαίνεται, ανάλογα με το Λύκειο, από 15,13-16,57, ενώ στην ομάδα των 40 Λυκείων με τη χαμηλότερη απόδοση, το εύρος του βαθμού είναι 11,19-12,32. Στην πρώτη ομάδα, βαθμό πάνω από 19 έχει το 2,7%-21,2% των μαθητών, ανάλογα με το Λύκειο, ενώ βαθμούς 15-19 έχει το 42,7%-66,4% των μαθητών. Όσοι δεν έλαβαν ενδεικτικό ή απολυτήριο είναι μεταξύ μηδέν και 9,9%. Από την άλλη μεριά, στα 32 από τα 40 Λύκεια με την χαμηλότερη απόδοση δεν υπάρχουν μαθητές με βαθμό πάνω από 19, ενώ στα υπόλοιπα 8 το 0,5%-2,6% των μαθητών και ένα μόνο Λύκειο με ποσοστό 4,36% ανήκει σε αυτή τη βαθμολογική κλίμακα. Σε 5 Λύκεια δεν υπάρχει κανένας μαθητής με βαθμό 15-19, ενώ στα υπόλοιπα το ποσοστό των μαθητών σε αυτή την κλίμακα βαθμολογίας φθάνει το 19,4%. Τέλος απορρίπτεται το 12,50%-50% των μαθητών από τα Λύκεια της ομάδας αυτής (Πίνακας 21).

Συγκρίνοντας τα δεδομένα του Λυκείου Κυθήρων του σχολικού έτους 1999-2000 με τους υπολογισμούς της μελέτης αυτής, που έγινε για το ίδιο σχολικό έτος, διαπιστώνουμε ότι το Λύκειο Κυθήρων εντάσσεται στον κατάλογο των Λυκείων με τη χαμηλότερη μέση απόδοση, αλλά σε πολύ καλή θέση, δεδομένου ότι 28 από τα 40 Λύκεια της κατηγορίας αυτής έχουν χα-

28. Καθημερινή 25/07/2001.

Πίνακας 21: Θέση Λυκείου Κυθήρων, Ανάμεσα σε Άλλα Λύκεια της Χώρας, Ανάλογα με την Απόδοση των Μαθητών το Σχολικό Έτος 1999-2000

Λύκεια	Εύρος μέσης βαθμολογίας	Εύρος ποσοστού (%) μαθητών με βαθμολογία:			Δεν παίρνουν ενδεικτικό ή απολυτήριο
		Άνω του 19	15-19	εως 15	
Λύκειο Κυθήρων					
1999-00	12.04	2.78	19.44	63.89	13.89
1998-99	13.42	1.38	29.17	61.11	8.33
1997-98	13.84	0	31.39	60.46	8.14
Μέσος όρος τριών ετών	13.41	1.3	26.96	61.74	10
40 Λύκεια με την <u>υψηλότερη</u> μέση απόδοση ^v	15,13-16,57	2,70-21,20	42,70-66,40	25,60-43,10	0-9,9
40 Λύκεια με τη <u>χαμηλότερη</u> μέση απόδοση	11,19-12,33	0,50-2,60 ^{2/}	0-19,40	37,00-87,50	12,50-50,00

Πηγές: Επεξεργασία από Εφημερίδα Καθημερινή 25/7/200
Αρχείο Λυκείου Κυθήρων

1. Μεταξύ αυτών υπάρχουν 11 ιδιωτικά, δύο από τα οποία έχουν μεγαλύτερη μέση απόδοση από όλα τα Δημόσια Λύκεια αυτής της κατηγορίας και δύο ελαφρώς υψηλότερο ποσοστό μαθητών με βαθμό άνω του 19. Οι βαθμοί αυτοί δεν περιλαμβάνονται στο πίνακα. Δύο ιδιωτικά Λύκεια έχουν χαμηλότερο ποσοστό στο βαθμολογικό κλίμακo έως 15 από αυτό το πίνακα.

2. Υπάρχουν 31 από τα 40 Λύκεια με κανένα μαθητή με βαθμό άνω του 19, και σε ένα Λύκειο το ποσοστό είναι 4,3%

μπλότερη απόδοση από εκείνη του Λυκείου Κυθήρων. Ανάμεσα σε αυτά υπάρχουν Λύκεια μεγάλων πόλεων και περιοχών, όπως Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Ηρακλείου, Χανίων, Καστοριάς, Καρδίτσας, Κέρκυρας, Αχαΐας, Δωδεκανήσιων, Χίου και Αρκαδίας (Πίνακας 22).

Η σχετικά καλή θέση του Λυκείου Κυθήρων φαίνεται άλλωστε και από την κατανομή των μαθητών στην κλίμακα βαθμολογίας, όπου το ποσοστό των μαθητών με βαθμό πάνω από 19 είναι 2,78%, που είναι υψηλότερο και από το ποσοστό του καλύτερου Λυκείου της ομάδας των 40 με τη χαμηλότερη απόδοση. Εξάλλου το ποσοστό 19,44% των μαθητών του Λυκείου Κυθήρων με βαθμό 15-19 είναι υψηλότερο από το ανώτατο όριο της ομάδας των 40 Λυκείων χαμηλότερης απόδοσης, ενώ και το ποσοστό των απορριπτομένων, 13,89%, ευρίσκεται στα κατώτατα όρια των απορριπτομένων από άλλα Λύκεια της Χώρας.

Η διαλυκειακή αυτή σύγκριση, βασιζόμενη μόνο σε ένα σχολικό έτος, μπορεί να είναι παραπλανητική, ιδίως για Λύκεια με μικρό και ευμετάβλητο αριθμό μαθητών και επιδόσεων όπως το Λύκειο Κυθήρων. Ο μέσος βαθμός και η κατανομή των μαθητών ενός έτους μπορεί να οφείλεται σε τυχαίους παράγοντες, λαμβάνοντας υπόψη και τα στατιστικά προβλήματα που γεννούν οι ποσοστιαίες μεταβολές των μικρών αριθμητικών μεγεθών. Βασιμότερες συγκρίσεις που θα απεικόνιζαν ορθότερα την πραγματικότητα, θα μπορούσαν να προκύψουν από μια σταθερότερη βάση δεδομένων με τις παρατηρήσεις περισσότερων του ενός ετών. Εις επίρρωση αυτού του επιχειρήματος, αναφέρομαι ενδεικτικά στον Πίνακα 21, ο οποίος δείχνει πόσο διαφοροποιείται η μέση βαθμολογία των μαθητών του Λυκείου Κυθήρων σε γειτονικά σχολικά έτη.

Με αυτή τη προσέγγιση, ο μέσος όρος της βαθμολογίας των τριών σχολικών ετών του Λυκείου Κυθήρων είναι 13,41 αντί του 12,07 του μεμονωμένου σχολικού έτους 1999-2000. Δε γνωρίζουμε όμως τον αντίστοιχο μέσο όρο άλλων Λυκείων για να κάνουμε τις σχετικές συγκρίσεις. Γνωρίζουμε όμως ότι, όπως προκύπτει από τη μελέτη Πανάρετου, η μέση βαθμολογία μικρών και νησιωτικών σχολείων αυξήθηκε μεταξύ του σχολικού έτους 1998-99 και 1999-2000, αν και η αύξηση αυτή δεν είναι, όπως παρατηρείται, αποτέλεσμα βελτιωμένης επίδοσης των μαθητών αλλά διαρροής (της τάξεως του 50%) μεγάλου αριθμού μαθητών με χαμηλή βαθμολογία. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η διαρροή από το Λύκειο Κυθήρων είναι ανάλογη, όπως είδαμε, και επιπλέον ότι η μέση βαθμολογία των μαθητών του Λυκείου Κυθήρων μειώθηκε μεταξύ των δυο ετών, είναι φανερό ότι η σύγκριση του μέσου όρου της βαθμολογίας των δυο αυτών ετών μεταξύ Λυκείου Κυθήρων και άλλων Λυκείων ανάλογου μεγέθους, θα τοποθετούσε το Λύκειο Κυθήρων σε απόσταση από τα Λύκεια της χαμηλής απόδοσης, σε κάποια ενδιάμεση θέση στην συνολική κλίμακα των Λυκείων της χώρας, όπως απεικονίζονται στο δείγμα της μελέτης Πανάρετου.

Πίνακας 22

Πίνακας των 40 Λυκείων με την υψηλότερη μέση απόδοση των μαθητών

Χαρακτηριστικά σχολείου		Κατανομή απόδοσης μαθητών				
Γεωγραφική περιοχή	Τύπος σχολ. (Ι: ιδιωτικό Δ: Δημοσιο)	Απολυτ. / Ενδεικτ. πάνω από 19	Απολυτ. / Ενδεικτ. μεταξύ 15 και 19	Απολυτ. / Ενδεικτ. έως 15	Δεν παίρνουν απολυτήριο/ ενδεικτικό	Δείκτης απόδοσης Μ («Μέση» βαθμολογία Λυκείου)
Λύκεια με >300 μαθητές						
2. Πειραιά	Ι	21,7%	58,4%	19,0%	0,9%	16,57
5. Β' Αθήνας	Ι	12,3%	59,0%	28,5%	0,3%	15,98
7. Ιωαννίνων	Δ	15,9%	54,7%	26,4%	3,0%	15,94
8. Α' Αθήνας	Ι	10,7%	60,3%	28,0%	1,0%	15,90
9. Βοιωτίας	Δ	21,2%	48,0%	25,2%	5,6%	15,90
12. Β' Αθήνας	Ι	5,9%	64,1%	30,0%	0,0%	15,79
13. Β' Αθήνας	Ι	11,6%	55,4%	31,1%	1,8%	15,72
14. Τρικάλων	Δ	15,9%	51,6%	27,3%	5,2%	15,72
16. Λάρισας	Δ	12,7%	51,3%	33,0%	2,9%	15,57
21. Φλώρινας	Δ	14,2%	47,7%	32,2%	5,9%	15,41
22. Δ' Αθήνας	Ι	7,9%	53,2%	37,9%	1,0%	15,40
23. Μεσσηνίας	Δ	10,6%	51,9%	31,9%	5,7%	15,36
27. Αιτωλνίας	Δ	11,6%	47,7%	37,1%	3,7%	15,30
31. Κοζάνης	Δ	8,9%	49,6%	39,1%	2,5%	15,25
32. Φθιώτιδας	Δ	11,8%	45,9%	37,6%	4,8%	15,20
34. Αιτωλνίας	Δ	11,2%	43,9%	43,1%	1,9%	15,17
38. Κοζάνης	Δ	11,4%	45,2%	38,6%	4,8%	15,14
Λύκεια με 201-300 μαθητές						
1. Ανατ. Αττική	Ι	13,2%	73,9%	12,5%	0,4%	16,71
3. Ιωαννίνων	Δ	19,2%	56,3%	22,4%	2,1%	16,27
4. Β' Αθήνας	Ι	22,0%	47,3%	28,2%	2,5%	16,04
10. Αχαΐας	Δ	15,3%	53,7%	29,2%	1,9%	15,89
11. Ιωαννίνων	Δ	12,2%	58,4%	25,6%	3,8%	15,82
15. Γ' Αθήνας	Δ	11,0%	54,8%	33,1%	1,1%	15,67
17. Τρικάλων	Δ	18,1%	42,7%	35,4%	3,8%	15,52
18. Α' Αθήνας	Δ	13,6%	54,2%	22,3%	9,9%	15,52
19. Καρδίτσας	Δ	15,9%	44,1%	37,6%	2,4%	15,48
20. Αιτωλνίας	Δ	8,2%	53,1%	37,7%	1,0%	15,42
25. Πειραιά	Ι	5,9%	55,5%	36,6%	2,0%	15,33
28. Β' Αθήνας	Ι	9,2%	49,2%	40,3%	1,3%	15,30
30. Αρτας	Δ	15,0%	43,3%	36,1%	5,6%	15,28
33. Καρδίτσας	Δ	13,8%	42,8%	38,4%	5,1%	15,19
40. Αιτωλνίας	Δ	8,5%	48,0%	40,2%	3,3%	15,13
Λύκεια με 101-200 μαθητές						
6. Α' Θεσσαλονίκης	Δ	7,4%	66,4%	25,5%	0,7%	15,97
26. Α' Αθήνας	Δ	9,9%	49,6%	38,3%	2,1%	15,33
29. Α' Αθήνας	Ι	8,8%	53,5%	31,6%	6,1%	15,29
35. Α' Θεσσαλονίκης	Δ	5,7%	51,6%	41,5%	1,3%	15,16
36. Γρεβενών	Δ	10,1%	48,7%	34,9%	6,3%	15,15
Λύκεια με ≤100 μαθητές						
24. Μαγνησίας	Δ	7,4%	51,9%	40,7%	0,0%	15,34
37. Χανίων	Δ	4,2%	54,2%	39,6%	2,1%	15,15
39. Β' Θεσσαλονίκης	Δ	2,7%	56,8%	37,8%	2,7%	15,14

Πηγή: Εφημερίδα Καθημερινή 25/7/2001

Σημείωση: Η αριθμηση στην πρώτη στήλη αναφέρεται στη θέση που κατατάσσεται το Λύκειο, με βάση το μέσο όρο απόδοσής του, μεταξύ των 40 Λυκείων

Πίνακας 22

Πίνακας των 40 Λυκείων με την χαμηλότερη μέση απόδοση των μαθητών

Χαρακτηριστικά σχολείου		Κατανομή απόδοσης μαθητών				
Γεωγραφική περιοχή	Τύπος σχολ. (I: ιδιωτικό Δ: δημόσιο)	Απολυτ. / Ενδεικτ. πάνω από 19	Απολυτ. / Ενδεικτ. μεταξύ 15 και 19	Απολυτ./ Ενδεικτ. έως 15	Δεν παίρνουν απολυτηγρια/ ενδεικτικό	Δείκτης απόδοσης Μ («Μέση» βαθμολογία Λυκείου)
Λύκεια με >300 μαθητές						
12. Κέρκυρας	Δ	0,0%	6,9%	57,5%	35,6%	11,57
Λύκεια με 101-200 μαθητές						
1. Α΄ Θεσσ/νίκης	Δ	0,0%	3,8%	53,8%	42,4%	11,19
20. Χανίων	Δ	0,0%	4,1%	70,9%	25,0%	11,81
33. Α΄ Θεσσ/νίκης	Δ	0,0%	13,7%	61,5%	24,8%	12,25
37. Δωδεκανήσων	Δ	0,5%	17,7%	52,2%	29,6%	12,30
38. Καστοριάς	Δ	2,6%	12,3%	58,8%	26,3%	12,31
Λύκεια με ≤100 μαθητές						
2. Κέρκυρας	Δ	0,0%	4,3%	53,2%	42,6%	11,20
3. Δωδεκανήσων	Δ	0,0%	6,3%	50,0%	43,8%	11,25
4. Αχαΐας	Δ	0,0%	3,0%	57,6%	39,4%	11,26
5. Φθιώτιδας	Δ	0,0%	2,1%	61,7%	36,2%	11,33
6. Αχαΐας	Δ	2,5%	10,0%	37,5%	50,0%	11,37
7. Αχαΐας	Δ	1,3%	7,9%	46,1%	44,7%	11,38
8. Ευρυτανίας	Δ	0,0%	8,6%	48,3%	43,1%	11,38
9. Κέρκυρας	Δ	0,0%	5,6%	56,3%	38,0%	11,42
10. Α΄ Αθήνας	Δ	0,0%	3,3%	61,7%	35,0%	11,43
11. Ευρυτανίας	Δ	0,0%	8,6%	51,4%	40,0%	11,49
13. Χίου	Δ	0,0%	0,0%	73,3%	26,7%	11,57
14. Α΄ Αθήνας	Ι	0,0%	0,0%	73,9%	26,1%	11,59
15. Καρδίτσας	Δ	0,0%	0,0%	73,9%	26,1%	11,59
16. Ηρακλείου	Δ	0,0%	12,4%	46,4%	41,2%	11,61
17. Αρκαδίας	Δ	0,0%	13,3%	46,7%	40,0%	11,70
18. Β΄ Θεσσ/νίκης	Δ	0,0%	11,1%	53,7%	35,2%	11,77
19. Χανίων	Δ	1,4%	5,6%	62,5%	30,6%	11,78
21. Χίου	Δ	0,0%	7,1%	64,3%	28,6%	11,82
22. Φλώρινας	Δ	0,0%	15,8%	47,4%	36,8%	11,92
23. Ηρακλείου	Δ	0,0%	11,1%	58,3%	30,6%	11,93
24. Δωδεκανήσων	Δ	0,0%	14,0%	52,6%	33,3%	11,97
25. Δ΄ Αθήνας	Δ	0,0%	12,4%	57,3%	30,3%	11,99
26. Α΄ Θεσσ/νίκης	Δ	0,0%	0,0%	86,7%	13,3%	12,03
27. Ηλείας	Δ	0,0%	9,1	66,7%	24,2%	12,06
28. Δωδεκανήσων	Δ	0,0%	0,0	87,5%	12,5%	12,06
29. Πειραιά	Δ	1,6%	19,4%	41,9%	37,1%	12,18
30. Χαλκιδικής	Δ	0,0%	17,4%	51,2%	31,4%	12,19
31. Ηρακλείου	Δ	0,0%	16,7%	53,0%	30,3%	12,19
32. Κοζάνης	Δ	2,2%	10,9%	60,9%	26,1%	12,22
34. Κυκλάδων	Δ	0,0%	9,1%	72,7%	18,2%	12,27
35. Χανίων	Δ	0,0%	13,3%	63,3%	23,3%	12,28
36. Κυκλάδων	Δ	0,0%	12,9%	64,5%	22,6%	12,29
39. Λασιθίου	Δ	4,3%	19,6%	37,0%	39,1%	12,31
40. Ξάνθης	Δ	0,0%	10,2%	71,4%	18,4%	12,32

Πηγή: Εφημερίδα Καθημερινή 25/7/2001

Σημείωση: Η αριθμηση στην πρώτη στήλη αναφέρεται στη θέση που κατατάσσεται το Λύκειο, με βάση το μέσο όρο απόδοσής του, μεταξύ των 40 Λυκείων

Συμπερασματικά, σύμφωνα με τους υπολογισμούς αυτούς, η μέση επίδοση των μαθητών του Λυκείου Κυθήρων είναι πολύ καλύτερη από την μέση επίδοση των μαθητών σε πολλά άλλα Λύκεια της χώρας, ακόμη και μεγάλων πόλεων όπου οι μαθητές έχουν την δυνατότητα φροντιστηριακής προετοιμασίας για τις εξετάσεις. Επίσης, η κατά βαθμολογικά κλιμάκια κατανομή δείχνει ότι το Λύκειο Κυθήρων έχει πολύ μεγαλύτερα ποσοστά μαθητών με σχετικά υψηλή βαθμολογία ανάμεσα σε πολλά άλλα Λύκεια, και ένα από τα μικρότερα ποσοστά αποτυχίας στις προαγωγικές ή απολυτήριες εξετάσεις. Επιπλέον, ορθολογικότερη, όπως αναφέραμε, στατιστική σύγκριση της επίδοσης, με σταθερότερη βάση δεδομένων, θα τοποθετούσε, κατά πάσα πιθανότητα, το Λύκειο Κυθήρων σε ακόμα καλύτερη θέση από ότι η σύγκριση που στηρίζεται στη μέση βαθμολογία ενός μόνο σχολικού έτους, που μπορεί να έχει εν μέρει διαμορφωθεί από τυχαίους παράγοντες, όταν είναι γνωστή, όπως αποδεικνύεται, η έντονη μεταβλητότητα των σχετικών αριθμών.

Το ποσοστό των αποφοίτων Λυκείου που επιτυγχάνουν στις εξετάσεις για την είσοδο στα ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας παρέχει, όπως αναφέραμε, μια εικόνα της επίδοσης των μαθητών στο Λύκειο. Η εικόνα αυτή είναι όμως αδρή, και η σύγκριση με τη χώρα ίσως παραπλανητική, γιατί όπως είναι γνωστό οι επιτυχόντες στις εξετάσεις ενός έτους δεν προέρχονται μόνο από τους απόφοιτους του ίδιου έτους, αλλά είναι ένας συσσωρευμένος αριθμός αποφοίτων περισσότερων ετών. Αυτό κάνει ιδιαίτερα προβληματική και παρακινδυνευμένη την σύγκριση ενός Λυκείου με μικρούς αριθμούς αποφοίτων και εισαγομένων με το μέσο όρο της χώρας.

Με αυτή την προειδοποίηση διαπιστώνουμε επιφυλακτικά μια έντονη διαχρονική διαφοροποίηση στο ποσοστό εισόδου των αποφοίτων του Λυκείου Κυθήρων στα Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι., το οποίο για τα αγόρια είναι συμβατό με το αντίστοιχο ποσοστό του συνόλου των Λυκείων της χώρας, αλλά για τα κορίτσια κινείται αντίστροφα (Πίνακας 23). Πιο συγκεκριμένα, το ποσοστό των αρρένων αποφοίτων του Λυκείου Κυθήρων που εισήχθησαν στα Α.Ε.Ι και Τ.Ε.Ι αυξάνεται από 60% το 1990 σε 125% (ιδού η συσσώρευση αποφοίτων περισσότερων ετών) το 1997, ενώ το ποσοστό των αρρένων αποφοίτων της χώρας αυξάνεται αντίστοιχα από 72% σε 96,7%. Από την άλλη μεριά, το ποσοστό θηλέων του Λυκείου Κυθήρων μειώθηκε στην ίδια περίοδο δραματικά από 44,4% σε 8,3% έναντι ελαφριάς αύξησης του ποσοστού των θηλέων της χώρας, από 57,4% σε 61,7%. Με άλλα λόγια και με τις πιο πάνω επιφυλάξεις για τα στατιστικά σφάλματα σύγκρισης, το συνολικό ποσοστό εισόδου των αποφοίτων του Λυκείου Κυθήρων είναι χαμηλότερο του μέσου ποσοστού εισόδου από όλα τα Λύκεια της χώρας κατά 20% και 50% αντίστοιχα στα δύο έτη.

Πίνακας 23. Αριθμός Αποφοίτων Λυκείου και Εισαγόμενοι σε ΑΕΙ και ΤΕΙ για Επιλεγμένα Σχολικά Έτη: Κύθηρα και Σύνολο χώρας

	Αριθμός αποφοίτων Λυκείου		Αριθμός Εισαγομένων σε ΑΕΙ και ΤΕΙ		Ποσοστό (%) εισαγομένων επί αποφοίτων ίδιου έτους	
	1989-90	1996-97	1990	1997	1990	1997
Κύθηρα						
Σύνολο	14	16	7	6	50	37.5
Άρρενες	5	4	3	5	60	125
Θήλεις	9	12	4	1	44.4	8.3
Ελλάδα						
Σύνολο	73030*	72207	46478**	55647	63.6	77.1
Άρρενες	31077*	31669	22388**	30634	72	96.7
Θήλεις	41953*	40538	24090**	25013	57.4	61.7

Πηγή: Επεξεργασία από δε-δομένα Αρχείου του Λυκείου Κυθέρων
ΕΣΥΕ, Στατιστική της Εκπαίδευσης, και Αδμηροστέυτα Στοιχεία

* 1990-91

**1991

Σημείωση: Η σχέση εισαγομένων/αποφοίτων του ίδιου έτους δεν δίνει μια πλήρη εικόνα της επιτυχίας των αποφοίτων Λυκείου γιατί κάθε χρόνο οι εισαγόμενοι αποσπώνονται από απόφοιτους του προέκοντος έτους, άλλα και προηγούμενων ετών. Ορθότερη θα ήταν η αναλογία εισαγομένων/αποφοίτων, με δεδομένα 2-3 ετών.

V. ΣΥΝΟΨΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα Κύθηρα είχαν οργανωμένη και συστηματική δευτεροβάθμια εκπαίδευση σχεδόν 100 χρόνια πριν από την ίδρυση του Γυμνασίου, αρχικά με το Λύκειο και στη συνέχεια με τα επακολουθήσαντα Ελληνικά Σχολεία Χώρας και Ποταμού. Τα πρώτα χρόνια λειτουργίας τους αυτά τα σχολεία είχαν αποκλειστικά άρρενες μαθητές, αλλά αργότερα άρχισαν να σπουδάζουν και τα κορίτσια. Ήδη από την εποχή εκείνη παρατηρείται, όπως και σήμερα, διαρροή “εγκεφάλων” από τα Κύθηρα προς την Αθήνα και το εξωτερικό, μέσω των πανεπιστημιακών σπουδών, ταυτόχρονα όμως οι νέες ιδέες όσων επέστρεφαν στο Νησί έπιαναν τόπο και οδηγούσαν σε πολιτικές που συνέβαλαν στην ανάπτυξη του τόπου.

Το Γυμνάσιο Κυθήρων ιδρύθηκε το 1921, χωρίς καμιά οικονομική συμμετοχή του κράτους, όπως και αργότερα για την ανέγερση του κτιρίου του Γυμνασίου, το οποίο έγινε σχεδόν αποκλειστικά με τα χρήματα των Κυθηρίων της διασποράς. Λειτουργούντος του Γυμνασίου στην Χώρα, και κατά τη διάρκεια της προσπάθειας συλλογής των χρημάτων για την ανέγερση του κτιρίου, εμφανίστηκαν ορισμένες αντιρρήσεις για τη σκοπιμότητα ύπαρξης Γυμνασίου στα Κύθηρα, και υπέρ της ιδέας ίδρυσης μιας τεχνικής σχολής. Υπήρχαν επίσης διάφορες τοπικιστικές διαφωνίες για τη χωροθέτηση του νέου κτιρίου στο Νησί και κατ’ ακολουθία του τόπου λειτουργίας του Γυμνασίου, οι οποίες είχαν επηρεάσει αρνητικά τη συγκέντρωση των χρημάτων εκ μέρους των ομογενών και καθυστέρησαν την αποπεράτωση του κτιρίου.

Ο μαθητικός πληθυσμός του Γυμνασίου αυξανόταν συνέχεια, με ελαφρές διακυμάνσεις από την ίδρυση του μέχρι το 1976 που έγινε τριτάξιο, όταν δημιουργήθηκε το Λύκειο, όπως επίσης αυξανόταν, με μικρές διακυμάνσεις, και η αναλογία των θηλέων στο σύνολο των μαθητών. Αρχικά οι περισσότεροι μαθητές του Γυμνασίου και όλες οι μαθήτριες ήταν από τη Χώρα και προήρχοντο από γονείς που ασκούσαν κυρίως “αστικά” επαγγέλματα, προϊόντος όμως του χρόνου και ιδιαίτερα τα πρόσφατα χρόνια η εκπαίδευση επεκτάθηκε στα παιδιά όλων των κοινωνικών στρωμάτων.

Ως προς τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, παρατηρείται μια σημαντική διαρροή των μαθητών από το εκπαιδευτικό σύστημα, η οποία τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του Γυμνασίου, όπως επίσης και στη δεκαετία του 1940 και του 1950, λόγω του πολέμου και των εμφυλίων ταραχών ήταν μεγαλύτερη. Μετά την περίοδο αυτή, η εγκατάλειψη του σχολείου περιορίστηκε, χωρίς όμως να είναι μικρή και έτεινε να συγκλίνει μεταξύ των δύο φύλων, μικραίνοντας την ευνοϊκότερη θέση των κοριτσιών των προηγούμενων ετών. Παρά τον υποχρεωτικό χαρακτήρα της εκπαίδευσης μέχρι την ηλικία των 15 ετών, η εγκατάλειψη των σπουδών είναι σημαντική και στο τριτάξιο Γυμνάσιο Κυθήρων, το οποίο έχει όμως μικρότερη

διαρροή, από ότι ο μέσος όρος των Γυμνασίων της Χώρας και των Ιόνιων Νησιών. Η εγκατάλειψη στο Λύκειο Κυθήρων είναι σημαντική και πολύ μεγαλύτερη από ότι στο σύνολο των Λυκείων της χώρας και των Ιόνιων Νησιών. Στα τελευταία όμως χρόνια, η κατάσταση βελτιώνεται σε ορισμένο βαθμό.

Η επίδοση των μαθητών με διάφορα κριτήρια, τόσο στο εξατάξιο όσο και στο τριτάξιο Γυμνάσιο Κυθήρων, εμφανίζει μια σχετική διαχρονική σταθερότητα, με την επίδοση των κοριτσιών να είναι υψηλότερη και πιο ευμετάβλητη από εκείνη των αγοριών. Στη μετάβαση από το Γυμνάσιο στο Λύκειο είναι εμφανής μια καθυστέρηση, με ορισμένες διακυμάνσεις, η οποία αντανακλά ένα δισταγμό στην απόφαση για συνέχιση των σπουδών στο Λύκειο, και είναι εντονότερη στα κορίτσια. Η μέση βαθμολογία των μαθητών του Λυκείου Κυθήρων τείνει να χειροτερεύσει, τα πρόσφατα χρόνια, και για τα δύο φύλα, αλλά οι βαθμοί των κοριτσιών είναι συνεχώς υψηλότεροι από τους βαθμούς των αγοριών.

Ανάμεσα σε ένα κατάλογο 40 Λυκείων της χώρας με την υψηλότερη απόδοση και 40 Λυκείων με τη χαμηλότερη απόδοση, με μέτρο το μέσο βαθμό των μαθητών στις τρεις τάξεις του Λυκείου για το σχολικό έτος 1992-2000, το Λύκειο Κυθήρων εντάσσεται σε μια σειρά που προηγείται 20 Λυκείων από τα 40 με την χαμηλότερη απόδοση, στα οποία μεταξύ άλλων περιλαμβάνονται Λύκεια μεγάλων πόλεων και περιοχών. Είναι όμως σχεδόν βέβαιο ότι αν εξουδετερωθεί η επίδραση τυχαίων παραγόντων που μπορούν να διαμορφώσουν τη βαθμολογία ενός σχολικού έτους (π.χ. με το μέσο όρο περισσότερων ετών), το Λύκειο Κυθήρων θα ήταν σε καλύτερη θέση και σε σημαντική απόσταση από όλα τα Λύκεια χαμηλής απόδοσης του πιο πάνω δείγματος.

Με ορισμένες επιφυλάξεις για στατιστικά σφάλματα σύγκρισης, μεταξύ μεταβολών μικρών αριθμών, παρατηρείται μια τάση αύξησης του ποσοστού των αποφοίτων του Λυκείου Κυθήρων που εισάγονται στα Α.Ε.Ι και Τ.Ε.Ι της χώρας, το οποίο όμως είναι χαμηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό του μέσου όρου των Λυκείων της χώρας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αρχείο Γυμνασίου Κυθήρων

Αρχείο Λυκείου Κυθήρων

Ιστορικό Αρχείο Κυθήρων

ΕΣΥΕ, Στατιστική της εκπαίδευσης (Διάφορα τεύχη)

ΕΣΥΕ Αδημοσίευτα Στοιχεία Εκπαίδευσης

ΕΣΥΕ Απογραφή Πληθυσμού 1981, 1991

ΕΣΥΕ Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Καθημερινή (Εφημερίδα) 25/7//2001

Leontsinis, George, N (2000). The Island of Kythera: A Social History 1700-1863

S.Saripolos Library Edition, University of Athens_

Στάθης Σπύρος (1923) Κυθηραϊκή Επιθεώρησις. Τυπογραφείο “Εστία”, Αθήνα

Στάθης Σπύρος (1934) Το Διδακτήριον του Γυμνασίου Κυθήρων, Τυπογραφείο Γ.Π.Ξένου, Αθήνα

Φωνή των Κυθήρων, (Εφημερίδα)

Χάρου-Κορωναίου Ελένη (1995). Σειρά άρθρων στα Κυθηραϊκά (Μηνιαία Εφημερίδα) (Μάρτιος-Νοέμβριος 1995)